

MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET KÖZLÖNYE

Dr. Bernstein Béla : Dr. Hevesi Simon
Dr. Hevesi Simon : Ünnepi év

Homiletika

Dr. Horovicz József : Beszédvázlatok

Gyakorlati lelkészkedés

Dr. Groszmann Zsigmond : Gyakorlati esetek
Dr. Kálmán Ödön : Isszur v'hetter
Dr. Kálmán Ödön : Alkalmi rituálék rendje
Dr. Büchler Sándor : A rabbi
Dr. Wallenstein Zoltán : Ujszülöttek héber neve
Dr. Hirschler Pál : A rabbi kartotékja hiveiről

Vallásos nevelés

Dr. Groszmann Zsigmond : A rabbi fellebbezési joga árvaszéki döntéseknél

Könyvszemle

Dr. Friedmann Dénes : Könyvszemle
Dr. Groszmann Zsigmond : A misna magyarul
Dr. Groszmann Zsigmond : A zsidókérdés Magyarországon

Krónika

Dr. Scheiber Sándor : A Rabbiképző hatvanadik Értesítője
Dr. Friedmann Dénes : Lichtmann Mór 40 éve
Halálozás, Emlékünnepély stb.
Dr. Rosenbaum Manó közlései

Egyesületi élet

MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBI EGYESÜLET KÖZLÖNYE

Szerkesztik:

Dr. GROSZMANN ZSIGMOND • Dr. HEVESI FERENC
Dr. KÁLMÁN ÖDÖN

Szerkesztőség:

BUDAPEST, VII, WESSELÉNYI UCCA 7.

Levelezés a szerkesztőség címén. — Kéziratokat nem küldünk vissza

A nyomda csak írógéppel írott cikkeket fogad el szedésre.

Szerkesztésért és kiadásért felelős:

Dr. Kálmán Ödön, Budapest, X., Cserkesz ucca 7.

A cikkeket beérkezésük sorrendjében közöljük.

A jelen számból kimaradt cikkeket a következő számokban közöljük.

ELŐFIZETÉSI DIJ ÉVI 10 PENGÓ

Az Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

MAGYAR IZRAEL

AZ ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET KÖZLÖNYE

SZERKESZTIK :

DR. GROSZMANN ZSIGMOND

DR. HEVESI FERENC

DR. KÁLMÁN ÖDÖN

MÁSODIK (XIII.) ÉVFOLYAM

BUDAPEST, 1937.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Mesterünk

Dr. Blau Lajos

dicső emlékének.

T A R T A L O M

Vezércikkek

<i>Dr. Hevesi Simon : Papi munka</i>	1
<i>Dr. Hevesi Simon : Hálával és hittel</i>	25
<i>Dr. Hevesi Simon : Papi tekintély</i>	73
<i>Dr. Vidor Pál : Közgyűlés után</i>	49

Második cikk

<i>Dr. Groszmann Zsigmond : Küzdelmünk a kitérések ellen</i>	2
<i>Dr. Kálmán Ödön : Közgyűlés előtt</i>	26
<i>Dr. Groszmann Zsigmond : Hetven éves az emancipáció</i>	75

Homiletika

<i>Dr. Groszmann Zsigmond : Beszédvázlatok</i>	4,	57
<i>Dr. Kálmán Ödön : Beszédvázlatok</i>	5,	54
<i>Dr. Kiss Arnold : Bámidbor</i>		30
<i>Dr. Hevesi Ferenc : Beszédvázlatok</i>		31
<i>Dr. Silberfeld Jakab : Motivumok</i>		32
<i>Dr. Wolf József : A beszéd eredményességének titka</i>		57
<i>Dr. Rosenblum Manó : Sabbath Predigten</i>		58
<i>Dr. Rubinstein Mátyás : Beszédvázlatok</i>		76

Gyakorlati lelkészkesztés

<i>Dr. Groszmann Zsigmond : Gyakorlati esetek</i>	6, 33, 59,	77
<i>Dr. Kálmán Ödön : Isszur v'hetter</i>	7, 34, 60,	78
<i>Dr. Deutsch Gábor : Az igehirdetés rendszeresítéséről</i>		8
<i>Dr. Fényes Mór : A Chevra Kadisák és rabbiságok figyelmébe</i>		9
<i>Dr. Flesch Ármin : Életpasztalataim</i>		10
<i>Dr. Frenkel Ernő : A vidéki pastorológiához</i>		11
<i>Feigl L. H. : Halachai érdekességek</i>	36,	85
<i>Dr. Wolf József : Több pszichológiát a szószékre</i>		37
<i>Dr. Schulz Fülöp : Közgyűlési javaslatok</i>		38
<i>Dr. Grün Albert : Rabbikat a nagyobb vidéki hitközségekbe</i>		39
<i>Dr. Wallenstein Zoltán : Kavicsok a siron</i>		61
<i>Dr. Kálmán Ödön : Alkalmi rituálék rendje</i>		79

Kegyelet

<i>Dr. Bände Zoltán : Dr. Schlesinger Sámuel</i>	23
<i>Komlós Ottó : Lebovics József</i>	23
<i>Dr. Wallenstein Zoltán : Dr. Schnitzer emlékezete</i>	29
<i>Dr. G. Zs. : Dr. Sik Bernát</i>	24

Ünneplések

<i>Dr. Groszmann Zsigmond : Dr. Farkas József hetven éves</i>	22
<i>Dr. Groszmann Zsigmond : Dr. Scheiber Lajos hetven éves</i>	22
<i>Dr. Groszmann Zsigmond : Dr. Büchler Sándor</i>	92

Vallásos nevelés

<i>Dr. Kálmán Ödön</i> : A rabbik tanfelügyelői munkája	13
<i>Dr. Wolf József</i> : Reflexiók történettanításunkhoz	16
<i>Dr. Frenkel Bernát</i> : Új iskolai törvényeink	17
<i>Dr. Salgó László</i> : A rabbi a cserkészcsapatban	20
<i>Dr. Vidor Pál</i> : A rabbi és a zsidó iskola...	40, 86
<i>Dr. Braun Salamon</i> : Munkácsi Bernát emlékezete	89

Könyvszemle

<i>Dr. Goldberger Izidor</i> : „Két asztalteríték“	27
<i>Dr. Fényes Mór</i> : Ifjainkkal és öregeinkkel	89
<i>Dr. Friedman Dénes</i> : Ifjainkkal és öregeinkkel	91

Szemle

<i>Dr. Hevesi Ferenc</i> : Külföldi szemle	21, 42
--	--------

Krónika

<i>Dr. Vidor Pál</i> : Közlései	24, 43, 62, 93
---------------------------------	----------------

Egyesületi élet

<i>Dr. Kálmán Ödön</i> : Titkári jelentés	67
<i>Dr. Farkas József</i> : Indítvány	48
Elnökségi ülés	Borítéklapon a 24 oldal után
Tagdíjfizetések	„ a 27, 72 után és 73 előtt
Az Országos Iroda átirata	48
Közgyűlési meghívó	Borítéklapon a 48 oldal után
<i>Dr. Blau Lajos</i> emléke	„ a 96 „ „
Levelezés	„ a 96 „ „
Egyesületi összejövetelek	„ a 96 „ „

A második (XIII.) évfolyam munkatársai:

Dr. Bände Zoltán 23 — Dr. Braun Salamon 89 — Dr. Deutsch Gábor 8 —
Dr. Farkas József 48 — Feigl L. H. 36. 85 — Dr. Fényes Mór 9, 89 — Dr.
Flesch Ármin 10 — Dr. Frenkel Bernát 17 — Dr. Frenkel Ernő 11 — Dr.
Friedmann Dénes 91 — Dr. Goldberger Izidor 27 — Dr. Groszmann Zsigmond
2, 4, 6, 22, 33, 57, 59, 75, 77, 92 — Dr. Grün Albert 39 — Dr. Hevesi Ferenc
21, 31, 42 — Dr. Hevesi Simon 1, 25, 73 — Dr. Kálmán Ödön 5, 7, 13, 26,
34, 54, 60, 67, 78, 79 — Dr. Kiss Arnold 30 — Komlós Ottó 23 — Dr.
Rosenblum Manó 85 — Dr. Rubinstein Mátyás 76 — Dr. Salgó László 20
— Dr. Silberfeld Jakab 32 — Dr. Schulz Fülöp 38 — Dr. Vidor Pál 24, 40,
43, 49, 62, 86, 93 — Dr. Wallensten Zoltán 29, 61 — Dr. Wolf József 16, 37, 75.

HEVESI SIMON

1868—1938.

בְּנֵינוּ וּבְנֵינֵינוּ נֶלֶךְ (Móz. II. 10, 9). Akik együtt jártunk ifjúságunkban, öregségünkben is együtt menjünk. Így belemagyarázva az Irás szavaiba szándékomat, szeretettel fogok lollat, hogy Hevesi Simonról írjak, mikor élete nevezetes fordulópontjához érkezik el, mikor betölti hetvenedik életévét.

Az Országos Rabbiegyesület közlönyében akarom ünnepelni az Országos Rabbiegyesület elnökét, tehát családi körben a nagy család fejét. Nem kívánom őt méltatni, mint tudóst és mint működő papot, hisz mikor e működésének 40 éves fordulója volt, 1934-ben, igen szép és részletes irodalmi művel járultak hozzá tisztelői és barátai, hívei és tanítványai, hogy megörökítsék dolgozataikkal azt a diszes eredményt, melyet Hevesi Simon irodalmi munkásságával, felekezeti, közművelődési és jótékony intézmények szervezésével, a templomi szószéken és az élet különböző alkalmával tartott beszédeivel, mint a pesti nagy hitközség főabbija, önmagának és a felekezetnek dicsőségére biztosított.

De nem is tartom szükségesnek az elismert érdemek részletezését, mert azt állítom, hogy mikor Hevesi Simont, mint az ORE elnökét ünnepeljük, akkor összes papi eredményeire tesszük fel a koronát, mert a nagysúlyú és nevezetes összetételű modern magyar rabbikar tiszteli meg, mint méltó vezetőjét. Tizenhét éve viseli e tisztséget, miután az 1921. április 6-iki közgyűlés választotta meg erre, bár már három évvel előbb is önállóan vezette az egyesületet, mint alelnöke, mióta 1918. december 12-én váratlanul elvesztette az egyesület nagy-érdemű elnökét, dr. Neumann Edét.

Es ha a világháború évei nagy és nehéz feladatot jelentettek minden egyes rabbi számára, az egyesületre egyetemében nem különben, még sokkal súlyosabb terhet róttak a háború után következő szomorú évek a rabbiegyesületre, illetve annak vezetőjére. Ebben a válságos időben bizony, sokszor volt szükség az ORE elnöke tekintélyének és tapintatának érvényesülésére, hogy a magyar zsidóság igazát kifelé eréllyel képviselje, de egyúttal a rabbik mindinkább rosszabbodó anyagi helyzetében, azoknak feltétlen jogát hivatásukhoz méltó ellátásra, a felekezeten belül megvédje. Dr. Hevesi szerencsésen elvégezte e feladatát is, valóban küldetést teljesített e mozgalmas időben sokoldalú tevékenységével és mikor papi működésének 30 éves fordulója elérkezett, ennek kitüntetése nyilvánult meg abban az országra szóló ünnepségben, melyben 1923. december havában, a pesti hitközség és intézményei mellett, természetesen résztvett az ORE is nagynevű elnökének megtisztelésében.

A viszonyok ekkor még mindig zavarosak, a gazdasági helyzet folyton romlik és az ORE elnökének többször nyílt még alkalma, hogy a magyar rabbikar érdekében úgy a kormánynál, valamint a hitközségeknél eljárjon.

A sok anyagi küzdelem mellett a valláserkölcsei munka azért nem szünetelt és Hevesi elnöksége alatt jött létre az ORE általános, egyetemes hittani tanterve (1921—24), az egyesületnek a mai igényeknek megfelelő új alapszabályai (1933), végre hosszú várakozás után az egyesület régi közlönyének, a Magyar Izráelnek újra való megindítása (1936).

Nem bocsátkozhatunk itt Hevesi működésének részletezésébe, még kevésbbé annak alapos méltatásába, de mikor az ORE elnöke hetvenedik életévét tölti be és Isten kegyelméből eljutott **בן שבעים לשיבה** e fontos fordulópontnál mi tesszük fel elsőnek az öregség díszes koronáját a fejére, **עטרת חמארת שיבה** azt az ékes koronát, melyet az igazságért való küzdelemben a jóság által érhet el a magasztos pálya emelkedésével az arra érdemes férfi! Mi azt kívánjuk, hogy Hevesi Simon még az évek hosszú során át viselje ezt a koronát, öregbítve mindig annak fényét az ő tehetsége és tevékenysége bőségében, az ő sokoldalú és dús eredményű működésével az Országos Rabbiegyesület javára, az egész zsidóság dicsőségére!

Nyiregyháza.

Dr. Bernstein Béla.

Ünnepi év.

A keresztény egyház és a magyar nemzet Magyarország első királyának, Szent Istvánnak, emlékét ünnepli az eucharisztikus kongresszussal és kapcsolatban a nagy uralkodó halálának kilencszázi esztendősi évfordulójával. A kereszténység meghonosításával, amiben atyjának kezdeményezését folytatta, a magyar szent korona megszerzésével és a magyar állam kormányzatának megszervezésével, beírta magát a világtörténelem legnagyobb vezéralakjainak könyvébe. Ideális uralkodó volt, akinek alakját világtörténelmi glória veszi körül, ideális uralkodó, akinek a földi hatalom irányzatain túlmenő magasabbrendű eszményei voltak. Nagysága nemcsak abban merült ki, hogy a honfoglaló magyar nemzet fejlődésének európai irányt adott és nemcsak abban, hogy állam-szervezői lángésszel rendezte be birodalmát, hanem abban is, hogy amint azt Hóman Bálint nagy történelmi művében kifejti: Nem pusztán a »Civitas terrena« lebegett szemei előtt, hanem a »Civitas Dei« fenkölt gondolata is világított előtte, mint magas mintakép, melyhez a földi király birodalmának hozzá kell idomulnia. Lelkivilágáról, jelleméről a legmagasztosabb képet festik kortársai és ezt a képet őrzi meg az utókor számára a multaknak hú tükre, a hagyomány. Ez a kép sugárzik elő az ő tanításaiból, intelmeiből és nyilatkozataiból. Kegyessége és igazságszeretete lelke bibliai irányzatának megfelelt. Midőn a rabszolgák fölszabadításáért síkraszáll és a rabszolgaságot enyhíti, korlátozza, mintha Jerémiás próféta

szelleme ihletné. Mikor az idegenek megbecsüléséről nyilatkozik, mintha a Szentírás isteni sugallata ajzaná föl lelkét és midőn egyházakat alapít és egyházi szervezetet alkot, mintha Bölcs Salamon király példája lebegne előtte.

A kiváló történetírók, úgy a belföldiek, mint a külföldiek, érdemeinek sorából uralkodói nagyságának jellemzésére kiemelik, hogy első törekvése volt, már uralkodásának legelején, békét kötni a keresztény uralkodókkal; hogy előtte békével lebegett. Továbbá, hogy ebből a szellemből kiindulva és atyja példáját követve, meghonosította és elterjesztette a kereszténységet, az ősvallásról áttérítette népét a keresztény vallásra és ezzel egyrészt a vallási haladás vezérgondolatát szolgálta, másrészt az európai szellemhez simulást segített elő; hogy őz püspökséget alapított, hogy iskolákat létesített, kultúrát és emelkedett közszellemet teremtett; hogy megalkotta a magyar nemzet alkotmányát, megalapította a magyar királyságot, létrehozta országa védelmére a hadsereget és a magyar társadalom tagozódását kialakította, törvényeket hozott és fenkölt gondolkozásának tanújelét adta, midőn a szabadok rendjébe sorozta az idegeneket, a »hospites«-szeket.

Magyarország vallás- és közoktatásügyi minisztere nagy történelmi művében, a szent király érdemei között hangsúlyozza, hogy nem császároktól, hanem a katolikus egyház fejétől kért koronát és ezzel megóvta a nemzet és a trón függetlenségét, ugyancsak kiemeli, hogy térítési munkájához nem Németországban igyekezett megtalálni a szükséges erőforrásokat, hanem Francia- és Olaszországgal keresett kapcsolatot. Ahogyan róla a krónikák írnak, amelyek még el nem enyésző benyomásokat örökítenek meg, abból valami jellemző nimbus sugárzik dicső alakjára. Azt írják róla, hogy a legyőzöttekkel kegyesebben, a jámborokkal szelidebben senki sem bánt nála és »Rex iustus, pius, pacificus, idoneus« attributókkal ékesítik.

Főnségesen jellemzik őt tulajdon nyilatkozatai is. Fiához intézett tanácsaiban azt írja: »Ha kívánod a királyság tisztességét, légy békességtűrő. Itélj békétűrőssel, szánakozással és nyugalommal... Illik a királynak kegyesnek, irgalmasnak, és több egyéb jóságokkal teljesnek és ékesnek lenni... Uralkodjál mindenki felett harag, kevélység, gyűlölködés nélkül, békességesen, szeliden, emberségesen, megemlékezvén szüntelen, hogy minden ember azoney állapotban legyen és semmi fel nem emel, csak az alázatosság, semmi meg nem aláz, csak a kevélység és a gyűlölség.«

Magasztos szellem nyilatkozik meg e szavakban, melyeknek ihlete bibliai ősforrásokra emlékeztet. Hasonlóképen jellemző kijelentése fiához intézett írásában: »A királyi palotában bizonyára második helyen áll a vallás után az egyház... A királyi méltóság a harmadik helyet a főpapoknak adja, akik nélkül nem állhatnak fenn a királyok és országok, mert őket rendelte Isten az emberi nemnek őrizőkül...« Itt is érezzük a kapcsolatot ősi eszmékkel (Plátó tanításaival az Örökről — Fülakes — ellentétben), régi Szentírás-magyará-

zatainkban többször ismétlődő Netur é Karth'óról szóló tanítással, amint kétségtelen, hogy a kereszténységen át az ilyen eszmeszálak visszavezetnek az ősi héber gondolatvilághoz. A prófétai irodalom, a zsoltárok, a héber Biblia hatását, de még az Agáda írásmagyarázatát is mindenütt érezzük. Megkapó példa erre, mikor Pilgrim püspök a Szent István előtti időkről azt írja: »A pogányok és keresztények közt oly benső a barátság, hogy beteltnék látszik Ézsaiás jóslása: Együtt legel a farkas és a bárány, az oroszlán és az ökör szénát eszik...« Így a legújabb korban is régi hárfahúrt pendít meg Vaszary Kolos, Magyarország hercegprimása, midőn nyilván Szent István korára célozva így ír: »Midőn a táltosok szavai elnémulnak s az igaz hit szolgáinak ajkain zendül meg az oktató ige, a sátrak állandó lakhelyekké, a kardok sarlókká, a lándzsák ekevasakká alakulnak.«

Az ünneplés lélekemelő napjai elérkeznek. Hitfelekezetünk is ki fogja venni részét abból. Hittestvéreink magyar vendégszeretettel fogadják az ország vendégeit. A magyar nemzettel együtt ünnepeljük a nagy és szent király emlékét.

A nagy emberi egyéniségek kihatása századokra szól és ezredévnél nagyobb időszakot is átölel. Az emberi egyéniség inkommenzurábilis minden anyagi jelentőséggel. Ha egy szövétnek kialszik, legott beáll a sötétség; de egy emberi szellemnek fénye az egyén földi halála után is jövődőkbe világít...

Ennek a szellemi nagyságnak ki nem húnyó aureolája Veszi körül Szent István dicsőséges alakját. Midőn ünnepeljük őt, templomainkban föl fog hangzani a zsoltár és az imádság; a könyörgés az ezeréves magyar nemzetért, a több mint kilencszázéves magyar Szent Korona dicsőségéért. Föl fog hangzani a hála a Gondviselő Istenhez, aki vészben, zivatarban megőrizte hazánkat ezredéven át; föl fog hangzani a fohász égi oltalomért és boldogabb jövődőért és föl fog hangzani a szent zsoltárének tanítása, amelynek latin szövegváltozata egy uralkodó koronába is be van vésve: »A királyi hatalom kedvét az igazság uralmában leli«, potestas regis iustitiam diligit. És föl fog hangzani a szent prófétai tanítás: »Et erit opus iustitiae pax et cultus iustitiae securitas usque ad sempiternum!«

Budapest.

Dr. Hevesi Simon.

HOMILETIKA

(E rovatban beszédeket nem közlünk, csak rövid vázlatokat.)

Beszédvázlatok

Adar 7. Mózes vonakodott a csipkebokor alatt küldetést vállalni. Négy okból utasította el ezt a kitüntetést, de mind a négy alaptalan volt.

1. *Méltatlannak* vallotta magát: »Mi onauchi, ki éléch el Pharau.« Ki vagyok én, az egyszerű pásztor, hogy a Fáráóhoz menjek? Mikor pedig meg-meghalt: Hakodaus b. h. nótal nismószau binsíkasz pe, vöhójó bauche, mi

jókum im möréim, mí jiszacév lí im pauálé óven. (Jalkut vajélech).

2. *Nem bízott képességeiben.* Vöomrú lí, máh sömau, mó aumar aléhem. Miképen lehetnék én a Te prófétád, hisz ha kérdeznék, nem is tudok beszélni? Mikor pedig meghalt: Rúach hak. bauche: Lau kom nówi... (U. o.).

3. *Erkölcsei tulajdonságait* sem értékelte annyira, hogy ő az isteni igazságot hirdesse: Vöhém lau jáámínú lí, mert nem lesz bizalmuk hozzám. Mikor pedig meghalt: Jiszróél bauchim vöaumrim: Cidkasz Hasém ószó umispótoy im Jiszróél. (U. o.).

4. *Testi hibájára* hivatkozott: Lau is dövórim onauchí. Nem tudom lekötni a nép figyelmét. Mikor pedig meghalt: Somájim vóórec bauchim vöaumrim: Óvad chószid min hóórec vőjósor bóódóm ójin. (U. o.).

A Chevra is e 4. tulajdonságával tölti be leghívebben hivatását: Méltó arra és képes e kegyeletes munkára, mert erkölcsi testület, mely fizikailag is gyakorolja a cheszed sel emeszt.

*

Pészach I. napjára. Az élet keserű vívódásaiban megértjük 200 éves rab-szolgaságból felszabaduló őseink örömét. Korok és analógiák ismétlődnek. A zsidóság ma is reménykedik. Hogyan erősítsük meg reményeinket?

Nóé másodszor is kibocsátja a galambot, hogy tudomást szerezzen az özönvíz apadásáról, de ez nem tért vissza. A Midrás szerint hang hallatszott: »Te galamb, sehol sem találhatsz se nyugalmat, se táplálékot, legfeljebb keserű olajfalevelet a bárkában, miért nem térsz vissza?« Mire a galamb így felelt: »Töhé parnószószí mijad Hakódaus b. h. móró közájisz, vőlau szóhí parnószószí mijad bószor vödom.«

Csak a nyomorúság kovásztalan kenyerének evésénél tudjuk értékelni szabadságunkat.

Őseink lemondtak az egyiptomi húsos fazekakról, inkább a nyomorúság kenyerét ették, de függetlenek, szabadok voltak.

Egyedül a *lemondás* lelki ereje szeresheti vissza számunkra a nyugal-munkat. De lemondani csak az tud, akinek rendíthetetlen hit és Istenbe vetett bizalom hevíti keblét. Ha rabok is vagyunk, de Istennel szabadoknak érezzük magunkat. Nyomorúságunkban is felemel és megnyugtat, hogy nem vagyunk elhagyatva, hogy velünk van Isten.

*

Pészach VIII. napjára. A mazkir búsongó órájában, amikor elhunyt ked-veinknél időzünk és mindenkinek fáj, hogy nem kaphatja többé meg édes apja áldását, szeretnék arról beszélni, miért hangzik az apai áldás így: »Jószimchó Elauhim Köefrájim Vöchimnase?«

Honnan származik a formula? Jákób kérdése: »Mí éleh?« József felelete: »Bónáj hém aser nószan lí Elauhim bozeh.« Kérdés: Hát Jákób nem ismerte József gyermekeit? Neki kérdeznie kellett, hogy kik ezek? És mit jelent József felelete, különösen a »bozeh«?

Magyarázat. Jákóbban féltő aggodalom ébredt fel, vajjon az egyiptomi udvar bálványimádó környezetében meg tudnak-e ezek maradni Isten hitében. Mí éleh? Milyen a jellemük; van-e erős és szilárd akaratuk, érdemesek-e az én áldásomra? József megértette apja aggodalmát. Bónáj hém, szólt, amint én távol a szülői háztól, börtönben és egyiptomi környezetben nem feledkeztem meg apám házáról, úgy az én gyermekeim is megmaradnak hitükben, zsidóságukban, — érdemesek tehát áldásodra.

Hogy miért került Efráim Menassé elé? Két különböző jellemnek, élet-felfogásnak voltak ők típusai. Menasse első ember volt az udvarnál, tolmácsa volt a királynak, nagy vagyont szerzett, élete a nagy nyilvánosság előtt folyt le, szóval kifelé élő ember volt. Nem úgy Efráim, aki Jákób

mellett töltötte életét, jámbor, tanult ember, befelé néző. Azért fordítá meg az áldásosztásban a sorrendet, hogy figyelmeztessen: »Isten nélkül nincs vagyon, nem lehet boldogulás a földön.«

Áldjuk meg minden péntek este, minden ünnep este gyermekeinket. Nincs erősebb kötelék, eltéphetetlenebb láncolat, mely apát és gyermekét életében és halálában összeköti.

Szombathely.

Dr. Horovitz József.

GYAKORLATI LELKÉSZKEDÉS

Gyakorlati esetek

26. A róm. kath. vallású Á. János és ugyancsak róm. kath. vallású B. Mária törvényes házasságot kötöttek egymással. A házastársak utóbb külön váltak egymástól, anélkül, hogy házasságukat a törvényszék felbontotta volna. A különélés idejében Á. János szabályosan kilépett a róm. kath. vallásból, áttért a zsidó vallásra és áttérését keresztülvezettette házassági anyakönyvében. Ez idő alatt B. Máriának egy idegen férfiútól fia született. Miután Á. János és B. Mária házassága törvényesen nem volt felbontva, köztörvény szerint az újszülött fiú Á. János törvényes fiának anyakönyveztetett, még pedig — miután a fiú az atya vallását követi — zsidó vallásúnak iratott be. *Din* szerint a fiú anyja révén nem zsidó és csak akkor válik zsidó vallásúvá, ha hozzátartozóinak kérésére *l'sém gérusz* körülmetéltetik.

27. Egy róm. kath. férfiú és zsidó nő vegyes polgári házasságot kötöttek egymással. A házasságból fiúgyermek született, aki *din* szerint anyja révén ugyan zsidó vallású, köztörvény szerint azonban atyja róm. kath. hitét követi. Mielőtt a gyermek betöltötte 7-ik életévét, az atya a zsidó hitre térés okából szabályosan kilépett a róm. kath. vallásból, alávetette magát a *miloh* *l'sém gérusz*-nak és fiát is körülmetéltette. A fiú circumcisiója természetesen nem *l'sém gérusz* történt, miután ő *ben jiszréelisz*. Mielőtt az apa a rituális fürdőt vette volna, vagyis mielőtt az áttérés *din* szerint befejeződött volna, családja elől eltűnt, illetőleg ismeretlen helyre távozott. A gyermek közben iskolaköteles lett és a zsidó anya annak igazolását kérte, hogy férje áttért a zsidó hitre, ami által a fiú köztörvényileg is zsidóhitűnek anyakönyveztetik. Bár a rituális fürdő vétele az áttérésnél elengedhetetlen feltétel, tekintve, hogy az anya azt akarja elérni, hogy a *din* szerint egyébként is zsidó vallású, immár körül is metélt fia köztörvény szerint is zsidó legyen; tekintve továbbá, hogy azon egyén, aki a róm. kath. vallásból szabályosan kilépett, a köztörvény szerint akadálytalanul zsidó hitűnek ismerhető el, — az atya és fia áttéréséről bizonyítványt állítunk ki. Az áttérési anyakönyvbe, pro foro interno — bejegyezzük, hogy a férfiú jelentkezése esetén a rituális fürdő vételére utasítandó. Természetes, hogy miután egyházi törvényeink szerint a fiú, mint zsidó anyának gyermeke, születésénél fogva zsidó, nem részesül *teviló*-ban.

28. Egy kohanita vőlegény házasságra akar lépni oly hajadon nővel, aki a zsidó vallásban született, abból kilépén, megkeresztelkedett, majd visszatért a zsidó hitre. A házasság megkötése ellen nincs semmi egyháztörvényi akadály. A kauhén nem vehet feleségül proselyta nőt *hauil veéneh bász Jiszróél*. (Eben Haezer 6. §. 8. pont.). A *chauzeresz bitesúvóh* azonban *bász Jiszróél*, miért is *kauhén* feleségül veheti őt.

29. Egy gyermektelenül elhalt férfiúnak özvegye, akinek férje után van

egy atyától való sógora, vagyis *z'kúkoh lejóvóm*, nem vett sógorától *chalicáh-t* és egy zsidó férfiúval polgári házasságra lépett. Ezáltal a *saumeresz jóvóm sezinszoh* esete állott elő. Ebből a polgári házasságból leány gyermek született. Ez a gyermek nem esik a *mámzér* kategóriájába, minél fogva *kauhén* is feleségül veheti őt. (Eben Haezer 7. §. 14. ponthoz a Bész S'muél.).

30. K. Győző és M. Kornélia zsidó vallású házastársak szabályosan kiléptek a zsidó vallás kötelékéből és áttértek a róm. kath. hitre. Az 1868: LIII. t.-c. 14. §-a értelmében hét évesnél fiatalabb leányuk automatische megszűnt a zsidó vallás kötelékébe tartozni és a szülőkkel együtt a róm. kath. vallásra tért át. Mikor a leány már betöltötte 7-ik életévét, a szülők kiléptek a róm. kath. vallásból és a ref. vallásra tértek át. Az árvaszéktől értesítés érkezett a rabbisághoz, hogy határozata értelmében a leány áttérhet a ref. hitre. Miután a szülők nem a zsidó, hanem a róm. kath. hitről tértek át a ref. hitre, természetes, hogy az árvaszéki értesítés nem tartozik a rabbira, ami az árvaszékkal közöltetett is.

Budapest.

Dr. Groszmann Zsigmond.

Isszur v'hetter

Pészáchi szabályokból.

Pészachkor szabad gyomorégésnél *szódabicarbonaticumot* — lehetőleg friss csomagolásban — használni. (Chélek Lévi, O. Ch. 116.)

Szacharint csak kristályos alakban, tablettában nem, miután ez utóbbit lisztanyaggal állítják össze. (Mel. l'Lauil O. Ch. 102.)

Szódavízzről valamikor azt hitték, hogy a széndioxid ugyanaz az erjedés, mint a kovász erjedésénél s tiltották. Később — már a múlt század közepén — Ungváron, hasgóchó alá helyezett szódavízgyárból még a legvallásosabbak is vásároltak pészachra. (Tes. Rasban O. Ch. 182.)

Teánál azt tapasztalták, hogy sok visszaélés történt; már kifőzött teát újra szárítottak s eladtak; ezért csak lezárt, csomagolt teát szabad pészachkor vásárolni. (Tes. Rasban O. Ch. 182.)

Gyermektápanyagul (és diétás betegeknek!) ma már készítenek pészachi kétszersültet bisquit torta újra átsütése útján.

Tóraolvasás körüli különleges intézkedések.

Ha két tórából olvasunk s a máftir-széfert helyezik először tévedésből a sulchonra, vajjon az »én má'ávirin ál ha-micvausz« (Mog. A. 25, 1) alapján abból kell-e olvasni először, avagy felcserélhető-e a másik, már előbb helyesen beállított első széferre? Sokféle okból úgy döntünk, hogy jobb, ha felcseréljük a tévesen felnyitott széfert a másik széferre (tauw lau l'há'áwir b'auvan s'lau jihje tercho d' cibuvó), mintsem feltartóztatassuk az Istentisztelet menetét mindkét széfer hosszas göngyölgetésével. (Chélek Lévi, O. Ch. 55.)

*

Ha tévedésből a tóraolvasó nem fejezte be a szidrát a hetedik (vagy achraun) felhívottal, befejezhető-e a máftirral?

Nem! A máftir tóraszakasa nem lehet chauwó. Inkább még egy áchraunt hívjanak fel és a befejezés után káddis zárja le a szidrát s csak azután hívható a máftir. (U. o. 56.)

Templomi szokások-, illemszabályokból.

A kóhént szabad felkérni, hogy átengedje tórához hívási elsőségét, de

illik, hogy ilyenkor kóhén kapja a haucóó tisztségét. Különösen, ha chijjuvot hívunk elsőnek. Rendszerré azonban ne tegyük. (Maharam Sik, O. Ch. 60.).

*

Érdekes kérdés merült fel a Mogen Avrohom 91. §-sal kapcsolatban, ahol a Bach-ra hivatkozva, illetlennek mondja templomban keztyűben imádkozni, avagy a tórához járulni, mert ez »k'derech auvré d'rochim« uccám járókelők szokása. Rasban elgondolkozik a kérdés fölött. Ma már a legnagyobb ünnepélyességeknél a keztyű épen nem a tiszteletlenség jele. Mózesnek még le kellett vetni cipőjét a szent hegyen, — ma senkit sem engedünk »jóchéf« mezitláb előimádkozásra, tórához. (Jom kippur és Áb 9. kivételével.) Mégis úgy dönt, hogy a mai templomi hangulat szerint illetlenség tórához járulni keztyűben. (Rasban, O. Ch. 24.).

*

Hoffmann Dávid Cvii-hez fordultak, hogy szabad-e templomban — istentiszteleti időn kívül — dohányozni? Mert a beth ha-midrásokban dohányoznak... A kérdés inkább a jóizlés és illem körébe tartozik, mintsem a valláséba. A német zsidók orthodox korifeusa is így látja: *Joduá d'hanochrim m'dak'd'kim m'aud v'-auszrin ho-issun b'bóté t'fillausz s'lohen, u'meáttó jih'je chillul ha-sem im ónu náttir zausz v'ál kén p'sitó d'oszur.*

*

Gummicipőben templomban imádkozni — különösen Jom kippurkor és Áb 9-én — szabad. (Chélek Lévi, O. Ch. 191.).

*

Templomi felszerelési tárgyakat, melyek nem szertartásiak (pl. faliórát) nem szabad magánlakásba áttelepíteni. Bár S. A., O. Ch. 153. §. 11. különbséget tesz különböző tárgyak között, az alapelv mégis az, hogy ne degradáljuk a már szentnek tekintett, templomhoz tartozó holmikat. Még ha elromlottak is, mint pl. a templomi óra, megjavíttatni és helyére visszatenni kell: kol k'lé bész ha-k'neszesz k'bész ha-k'neszesz... *din tásmis k'dussó álók — m'chujjovim l'szaknah u'l' hachzirah limkaumah.* (Rambam, Hil. t'filló 15; Zichraun J'hudó, O. Ch. 75.).

Tévedésből idegen sirra állított sírkő.

A sírhely, ahová a halottat temették, a ruha, melybe öltöztették, minden »tiltott« oszur b'hanóó.

Felmerült a kérdés, hogy egy sírkövet tévedésből más sirra helyeztek. Szabad-e a sírkövet onnan eltávolítani és annak sírjára átvinni, akinek eredetileg szánták, avagy »oszur«-rá vált? — A talmud (Bab. Szanhedrin 47 b. és folyt.) tárgyal ilyen esetet.

קבר הנמצא מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה 1.

Ha illetéktelen helyen találtak halottat, szabad onnan eltakarítani. 2. Hoaurég béged la-mész... Valaki ruhát sző halottnak

האורג בנד למת... רבא אמר מותר... הוזמנה לאו מלחא היא... והלכתא כוותיא דרבא

Róvó szerint az még más célra használható, mert valaminek előkészítése még nem dönti el annak mineműségét és a halacha Róvó szerint. 3. Ha már valóban a halotton volt a ruha:

היו אביו ואמו מוריקין כלים. מצוה להצילן... התם משים מררייהו

ha a szülők fájdalmukban, elkeseredettségükben minden ruháját a halott gyermek után dobják, — kötelesség megmenteni azokat. Mindezekből látszik, hogy nem minden esetben válik oszur-rá a halottnak adott tárgy. Hiszen a »tévedés« legalább olyan ok, mint az »elkeseredettség«, vagy mint az »ille-

téktelenség». Különösen, amikor a sírkövet a halottól egy másik halotthoz visszük, amely esetben áll a talmudi tétel: מותר המתים למתים E kérdést a S. A. Jore Dea 364. §. 2. pontban hasonló szellemben tárgyalja.

Elfogadhatjuk tehát a döntést: *Multor l'fannauszau mikever s'énau seiches lau... gam m'chujjov l'fannauszau k'dé l'há'amidáu al ha-kever ha-niftor s'hamaccévóná'sze lis'mau.* (Chélek Lévi, Jore dea.).

Budapest.

Dr. Kálmán Ödön.

Alkalmi rituálék rendje.

V. Proseliták befogadásánál a következő rituálé rendet ajánlhatjuk.

Az áttérésnél érvényben lévő köztörvényeink pontos betartása (még pedig) az 1895:XLIII. és 1868:LIII. törvények. Az előbbi felekezet lelkészi hivatalában két tanú jelenlétében, 2 heti időközben, megkísérli a felekezettől való kilépési szándékának bejelentését. A tanúkkal jegyzőkönyvet veszünk fel és az áttérés megtörténtéről az előbbi, illetékes lelkészi hivatalt értesítjük. (L.: dr. Groszmann cikkét az előző számokban.)

1. *Felnőtteknél* vallásunk alaptörvényeinek ismeretéből vizsgát tartunk az áttérővel. (S. A. Jore Dea 268. §. 1.).

2. A felnőtt nőt rituális fürdőbe küldjük; férfit csak a circumcisió után. Mindkettőnél besz din szükséges.

3. A circumcisiónál szokásos bróchó:

ברוך אתה ד' אלהינו מלך העולם בורא פרי הנפץ.
ברוך אתה ד' אלהינו מלך דעולם אשר קדשני במצותיו וצונו למול את חנך
ולהפיק מהם דם ברית שאלמלא דם ברית לא נת קיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא
בריתי יומם ולילה חוקת שמים וארץ לא שמתי, ברוך אתה ד' כורת הברית.
אלהינו ואלהי אבותינו הצלה לא את הידך הוזה הנימול היום לשם ברית ויקרא
שמו בישראל.

יוסף בן אברהם אבינו.

וכשם שהיטיתה את לב אבותיו לחכות יחת כנפיד כן חטה בלבו אחבתך שיראתך מצא
חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם מהיום ועד הלאה ונאמר אמן.

4. A gyermeknél is kell besz din, de a t'viló csak megfelelő kor elérésekor esedékes.

(Áttérő b'risz-je szombaton nem lehet!)

5. A befogadás kimondását — »kabboló«-t ünnepélyes szavakkal legalább 3 férfi jelenlétében közöljük.

*

VI. Tóraavatásnál a következő rituálé-rendet ajánlhatjuk.

1. A tóra-írás befejezése hagyományos módon történjék, azaz az utolsó oldalon a betűket, — melyeket a szófér már *előre* körvonalakban megrajzol — a hitközség tagjai írják. Rendesen a saját, vagy hozzátartozójuk héber nevének kezdőbetűit rójják a hívek az új tórába. (Isten nevét nem írhatja más, csak a szófer, esetleg a rabbi, aki különben az utolsó szót, a Jiszróélt, iktatja a szent szövegbe.) Legtöbbb kehilla egy-egy betű leírására meghívóban szólítja föl arra méltó híveit, kik a kitüntetés fejében Talmud-Tóra céljaira adakoznak. A tóraírás befejező napot, amely vagy a tóraavatás, vagy az azt megelőző napján történik, a magábaszállás, a megtérés idejeként, — *böjtnapnak* jelölik. Attól a perctől kezdve, hogy teljesen elkészült a tóra, egészen a felavatásig, nem hagyjuk egyedül a tórát, hanem az ifjúság (a »melácsek«) kijelölt időbeosztásban díszőrséget tart, éjjelen át is (Én.

én. 3, 8) a tóra mellett. A vallásosabb hívek éjjeli virrasztást tartanak a tóra mellett, a hitközségi tanácsteremben, mint sabuoth éjjelén szokás. Különben is sabuoth különösen alkalmas tóraavatásra!

A tóraavatás napján a tórát a tanácsteremből (esetleg az új tórát adományozó otthonából, bár ez utóbbit manapság sok szempontból nem tartjuk helyesnek) ünnepi menetben, chuppó alatt viszik a templomba. A menetben elől az iskolás fiúk (és leányok) mennek templomi dalokat énekelve, kezükben kis pálcikákra erősített táblákkal, melyekre egyenként az Ötkönyv *hett szidrái* olvasható nagy betűkkel írva; öt nagyobb táblára: *Berésisz, S'mausz, Vajikró, Bamidbor, D'vorim*. A kisleányok a tórákra szánt virágkoszorút viszik. A menet úgy alakul a chuppó alatt és mögött, hogy a rabbi az új tórát hozó szóferral megy, az előljárók hozzák a tóradíszeket (díszlámpák), az elnök a tóra-koronát (áttóra), a gondnok a mutató-kezet (jád), az iskolaügyi előljáró a mellvértet (tász) stb. A templom bejáratánál a régi tórákkal fogadják az új tórát. A templomba lépve a szófer ünnepélyes szavakkal átadja a rabbinak a tórát, kijelentve, hogy mindenben a *hagyományos parancsokat* követve írta a szent szöveget. (*Hinnení méid s'ósziszi p'kudoszi l'chvauđ ha-Sém, l'sém k'dusász jiszóél, u'l'sém k'dusász hattauró; v'koszávtá esz hattauró ál pi divré ha-talmud v'hapauszchim.*) A rabbi átveszi a szófértól a tórát és az egész menet, most már az összes tórákkal *hakkófót*, körmenetet tart, miközben a kántor és az énekkar *L'chó ha-Sém ha-g'duló, hallalujó* stb. dalokat énekl. A körmenet befejeztével a régi tórákat visszahelyezik az Áraun ha-kaudes-be, a rabbi az új tórát — a nyitott frigyszekrény előtt — magasra emelve ezt mondja: *Ez ugyanaz a tóra, melyet mózes Izráel gyermekei elé terjesztett, Isten Igéiből Mózes keze által (v'zausz hattauró...)*. Azután az (új) tóradíszeket egyenként reáhelyezi a rabbi megfelelő mondatok kíséretében a tórára.

A mellvért elhelyezésénél mondott igék:

שם של כסף יהי על התורה
ה' מגיננו מצרה וצוקה

Ezüst vért legyen tóránkon
Az Örökkévaló vértessen, segítsen utainkon!

A mutató kéz elhelyezésénél:

יד החזקה מורה נבוכינו
Jes. 50. 2. יד ה' קצרה מסדותנו

Erős kéz mutasson helyes utat számunkra,
Vaj van-e erősebb, mint Istené, támogatásunkra?

A korona elhelyezésénél:

Zech. 6, 11. ולקחת כסף וזהב ועשית עטרת
והעטית תהי לחן לזכרון בהיכל ה'

»Készíts ezüstből-aranyból attórét.
Koronául, díszül, kegyességül, emlékezetül
legyen ez számotokra az Úr házában.«

A rabbi az új tórát is a frigyszekrénybe helyezi és magyar és héber imát mond, majd az előljárók helyükre mennek s megtartja avató beszédét. (Ha ünnepnap történik a tóraavatás, úgy az első szakaszt a rabbi olvassa s előbb sechejejonut mond.)

Budapest.

Dr. Kálmán Ödön.

A rabbi*

A rabbi Izrael legmagasabb rendű szolgálatának végzője, akit a zsidó szó-lás hajdantól fogva a »helység ura« névvel illetett, ami feltünteteti jelentő-ségét, hogy szellemi fejének és mint élén álló Mestert megkülönböztetett tiszteletre érdemeinek tekintette a zsi-dóság.

Fontos, a zsidóság életét tartó fe-lelő szolgálatát a rabbi egyéniségének hatásával, munkakörének fáradhatatlan, lendületes betöltésével teljesíti, mely-nek célja: egészséges, sokrétű megnyil-vánulást biztosítani a Tórának, melyet Mózes tanítónktól közvetve vettek át és értelmeztek, terjesztettek a próféták, utánuk a Talmud írástudói és nyo-mukba ezek szellemi örökösei, a rabbik.

A rabbiság a zsidóság fenmaradá-sának történelmi tényezője volt. Avatott-jai ezer éveken át a jelen korig gond-viselésszerű munkát fejtettek ki, a »szent« jelzőt megérdemlő tevékeny-séget, hogy megőrizték és megtart-hassák a Tórát, ami nemcsak könyvet jelentett, a Szentírást, hanem ezen túl-menően fogalmat, eseményt, vallási, erkölcsi erőket, melyeket a rabbik az idők viszonyaihoz bölcsen hozzá alkal-maztak, hogy az azok közt élők javu-kat találják meg bennük és általuk a vágyat az emberileg elérhető tökéletes-ségre. A rabbi minden korban veze-tőnek bizonyult a magasba, a meg-nemesedés, a lelkitisztaság, a világos-ság felé törő úton, de sohase a mély-ség alantasságaihoz, veszedelmei-hez. A rabbi nem volt mogorva felvi-gyázója Isten szőlőkertjének, hanem vidám szerelmese a gondjaira bízott birtoknak. A rabbik, ez a szerénység-ből és hősiességből gyúrt melegszívű, nyíltfejű emberanyag, túlnyomóan te-kintélyben állottak valaha népük köré-

ben. Kivétel volt a szabály alól, ha bántalmat, üldözést szenvedte; azonban a zsidóság határain túl mindenkor megbecsülésben részesültek és értelmi, erkölcsi felsőbbségüket tárgyilagosan értékelték ott. Érdekes jelensége en-nek a megbecsülésnek, hogy a XVI. században kitiltották a zsidókat Po-zsonyból, de nem rabbijukat.

A rabbik közt ezer évek forgatagá-ban tradíció fejlődött ki, melyből csak kevés van a Sulchán áruch rendelke-zéseibe foglalva. A legtöbb, mint ér-zés és szellem papírra nem vetve él, jellegzetességeket kialakítva. Ebbe a hagyományba beletartozik: a szintizta vallásosság, az erkölcsi fenség, a fel-melegedés a zsidó közösség ideáljaiért, a tűrnetudás, a tudomány és műveltség áhitata, tisztelete, rajongás emberi jo-gokért, szabadságért, hűség a hazához, melynek polgára a zsidó, hitekedve-lés, együttérzés a szenvedőkkel, segítő-készség.

Ennek a tradíciónak érvényesülése észlelhető a múlt magyar rabbijának élettörténetében is és ennek a hagyo-mánynak kötelezettségét vállalta ön-ként magára a jelenkor magyar rabbi-jainak tagjává.

A rabbi hivatásos élvezetekről le-mondó, elvonult, szemlélődő, tudo-mány-, irodalom- és emberszeretetnek teljes világába helyezkedik pályája megkezdésétől fogva, ahol vallásos-sága, tehetsége, erényei, jóakarata ki-fejtésével örömmel akarja közönsége lelki életét előrevinni. Evvel szemben közönségének legelemibb kötelessége, hogy a rabbi szavainak, törekvéseinek megértője, követője legyen és hogy neki, valamint családjának embersé-gesen tisztességes, megélhetésre való javadalmazásait biztosítsa, melytől egy-szersmind kielégítesse társadalmi kö-telezettségét, kultúrigényét, áldozat-készségét az inég enyhitéére.

* Tudós kartársunk egy értékes ta-nulmányának hozzuk történelmi meg-látásokban gazdag bevezető sorait.

Szerk.

Keszthely.

Dr. Büchler Sándor.

Újszülöttek héber neve

Köztudomású, hogy újszülött gyermeket nem neveznek el élő szülő vagy rokon után.

Boldogult Kaufmann professzor nevében hallottam, hogy a középkori irodalomban, ha azt találjuk, hogy valakit az apja nevére neveznek, akkor az még nem bizonyíték, mint most, hogy az illető az atyja halála után született, mert ekkor még adtak nevet az élő után.

Most már évszázadok óta nem teszik ezt s éppen ezért ezentúl ettől ne is tér-

jünk el.

Mi ennek az oka? — Talán az, hogy ha az egyik fiú az apja nevét viseli s a többiek e néven szólják őt meg, akkor az lehet a látszat, mintha az apának szólna e megjelölés, már pedig az atyát a Sulchan Áruch הלכות כבוד אב ואם szerint »néven« nem szabad szólítani.

Szerény szevőróm szerint ez az oka annak, hogy egyáltalán nem adnak nevet élő után.

Pécs.

Dr. Wallenstein Zoltán.

A rabbi kartotekja híveiről

Adminisztratív szempontból a hitközség rendesen az adófizetők összességét jelenti. Minthogy hitközségeink munkássága legnagyobbrészt, sajnos, adminisztrációban merül ki, igen gyakran ez a szempont az uralkodó. A vallási élet szempontjából azonban természetesen a hitközség nemcsak azokat jelenti, akik adót fizetnek, hanem mindazokat, akikre a hitközség intézményeinek vallási szolgáltatásai kiterjednek és mindenkit, aki ezeket igénybe veheti, szóval vagyoni állapotra és egyéb körülményekre való tekintet nélkül minden zsidót, aki a hitközség területén él. A rabbi feladata a vallásos élet irányítása és fejlesztése, ezt a munkát pedig céltudatosan és eredményteljesen csak akkor végezheti, ha közösségét ismeri, ha tudja, milyen kiterjedésű és kikből áll az a közösség, amely gondjaira van bízva. A rabbi szempontjából tehát a hitközség tagnévsorai, amelyek csak az adófizetőket és csak a teherbírási szempontjából számításba jöhető adatokat tartalmaznak, nem elegendők. Szüksége van egy közösség területén élő minden zsidót magába foglaló névsorra, amely nemcsak az anyagi helyzetről, hanem a rabbi szempontjából szükséges egyéb adatokról is tájékoztatást nyújt. A lelkes munkában a hívekről felfektetett kartoték, ha az ember nem egészen

kicsiny gyülekezetben működik, szinte nélkülözhetetlen segédeszköze a vallási irányításnak.

A kartotékok felfektetése ma szinte divatban van, ifjúsági és egyéb társadalmi munka terén is. A kartotékokat előkészítő adatgyűjtésnek azonban roppant fogyatékosága az, hogy a legtöbbször kérdőívek útján történik. A kérdőíveket pedig leggyakrabban egyáltalán nem küldik vissza, vagy ha igen, az adatok úgy is megbízhatatlannak. Hiszen tudjuk, hogy még a hivatalos statisztikai adatgyűjtés céljait szolgáló kérdőíveknél is, amelyek az államhatalom tekintélyével bocsáttatnak ki, mihielyt a magánélet részleteire vonatkozó kérdéseket is tartalmaznak, le szokás vonni egy aránylag elég tekintélyes valótlansági százalékot. Az a kartoték-minta, amelyet az alábbiakban ismertetek és amely igen jól bevált, kérdőívek nélkül, szóval anélkül, hogy a hívek tudnának róla, készülhet el és megbízható adatokat tartalmaz.

Kiinduló pontul szolgálhat esetleg a hitközségi tagnévsor is. A legbiztosabb azonban, ha a városházánál az állami adóbevallási ívekről másoltatjuk le a zsidókra vonatkozó adatokat. Lelkesi hivatalok számára természetesen ezek mindig hozzáférhetők. Ezek a listák tartalmazzák a néven és lakáson kívül a születési évet, továbbá a közös ház-

tartásban élő családtagok nevét és életkorát is, úgy hogy az első adatok ebből az egy forrásból megkaphatók. Még az aránylag kis hitközségeket is érik ez adatok átvétele alkalmával meglepetések, majdnem mindig rájövünk arra, hogy akadnak »lappangó« zsidók, akik a hitközség tagjai közé felvéve nem voltak, semmilyen meghívó, értesítés, stb. el nem juthat hozzájuk és így a zsidó élet minden megnyilvánulásából ki voltak kapcsolva. Ezeknek a felkutatása (különösen gyakori ez az eset vegyes házasságban élőknel) adatgyűjtésünk egyik legfontosabb mellékterméke.

Meglévén így városunkban lévő minden zsidónak neve, foglalkozása, lakása, születési éve és családtagjainak adatai, felfektethetjük a kartotékot, amely a következő rovatokat tartalmazza: 1. név; 2. lakás; 3. foglalkozás; 4. születési év; 5. családi állapot; 6. feleségének neve és születési éve; 7. kötöttek-e vallási házasságot? 8. gyermekek neve és születési éve; 9. megtörtént-e a cirkumcizió, bármicvá, konfirmáció? 10. milyen iskolába jártak és járnak a gyermekek? 11. mennyi hitközségi adót fizet? 12. mely egyesületeknek tagja ő és felesége? 13. van-e templomi ülésük? 14. járnak-e templomba? 15. viselt-e hitközségi tisztséget? 16. szombattartás mértéke; 17. rituális háztartást vezet-e? 18. mennyi mácoszt vesz? 19. látogatja-e az előadásokat? 20. kik élnek vele közös háztartásban? (szülő, egyéb rokonok) 21. mely családokkal van rokonságban? 22. részesül-e segélyben?

Amint látjuk, a rovatok túlnyomó részét az illető megkérdezése nélkül ki tudjuk tölteni. Az 1., 6. és 20. pontot a városi adóvallomási jegyzék alapján, a 11., 13. és 15.-et a hitközség feljegyzései alapján tudjuk kitölteni. A 7. és 9. pontot az anyakönyvek és a rabbiság egyéb feljegyzései alapján állapíthatjuk meg. A 10. kérdésre a rabbi, mint a hitoktatás felügyelője tudja megszerezni az adatokat. Az egyesületektől megkapjuk a feleletet a 12. és 22. kérdésre. A 14. kérdésre

a rabbi saját megfigyelése alapján felelhet meg, vagy pedig úgy, hogy a templomszolgákkal időnként végigmegy a névsoron. Ugyancsak személyes megfigyelés alapján válaszolhatja csak meg a 16. kérdést. Minthogy a metszőnek és kóser mészárosoknak a kásruszt igénybe vevőkről listát kell vezetniök és a változásokat vagy pedig valakinek az elmaradását a rabbinak jelenteniök, az igen fontos 17-ik pont megválaszolható az ő adatszolgáltatásaik alapján. A községi iroda vagy a mácoszgyár ad felvilágosítást a 18-ik pontról. A 19-ik kérdésre választ kap az ember úgy, hogy a meghívók néha belépti jegyül szolgálnak és leadandók. A 21-ik pont esetleg az anyakönyvekből, vagy saját megfigyelés alapján választható meg.

A rabbi munkája számára megbecsülhetetlen segítség az, ha ilyen módon képe van a községében levő minden egyes személy és család vallási életének legfontosabb momentumairól. Ha eddig személyesen nem ismert hitközségi tag jön hozzá valamilyen ügyben, ha valahol látogatást kell tennie, igen fontos, hogy ezek az adatok rendelkezésre álljanak és ezek alapján tudja, mi az amit egyuttal az illetővel megbeszélhet. Természetesen a kartotéklapokon helynek kell lenni a már személyes tapasztalat alapján megszerzett egyéb adatok számára; nagyobb községekben helyes feljegyezni a lapok hátára, mikor tettünk az illető családnál látogatást. Ha községemből valaki máshová költözik és kartotéklapját megküldöm új lakóhelye rabbi-jának, ő rögtön képet kap az új hitközségi tagról és tudja, milyen módon kell a vallási életbe bekapcsolnia. Kazuáliák alkalmával az ember nincs a hozzátartozók sokszor elfogult és téves információjára utalva és így nem érhetik kellemetlenségek. Ha a rabbi-állás gazdát cserél, az új rabbinak nem kell magát fáradságosan és hosszú ideig tartó munkával bedolgoznia új hitközségébe, mert a legfontosabb adatok készen rendelkezésére állanak.

De nemcsak az emberekkel való

egyénenkénti foglalkozásnál használható nagyon jól a kartoték, hanem általános kép alkotásánál is. Azt szoktuk mondani, hogy vallási szempontból jó vagy rossz hitközségben vagyunk, anélkül, hogy ennek megállapítására mértekünk volna. Nem tudjuk például, hogy kárusz tekintetében mi a »neológ« zsidók országos átlaga, hogy hány százalék tart szombatot, nem tudjuk, hogy mi a mácoszfogyasztás átlagos fejadagja. Így azután nem tudhatjuk azt sem, hogy községünkben alatta vagy felette vagyunk-e az országos átlagnak. Kartotékjaink mindezekről képet adván lehetővé teszik az arányok pontos megállapítását. Ez nemcsak a problémák feltárása szempontjából rendkívül fontos, hanem azért is, mert ha évenként egyszer átnézzük és kiszámítjuk, hogyan áll községünk pl. a templomlátogatás, mácoszfogyasztás, a kárusz szempontjából, megfigyelhetjük a hullámozást is. Látjuk, hogy történik-e változás, és ha valamelyik ponton súlyedést tapasztalunk, módunk van rá, hogy a megtámadott ügyben propagandát fejtsünk ki, felkeressük azokat, akik az illető vallási gyakorlattal felhagytak stb. Megemlíteném még, hogy kartotékom

és a városi adóívek adatainak ellenőrzésére és pótlására az iskolák statisztikai lapjai is alkalmasak. Valamennyi iskolában az elemtől kezdve, a hitoktatás útján minden tanuló számára kiosztatok és kiállítatok egy ívet, amely a következő adatokat tartalmazza: 1. iskola, osztály; 2. a tanuló neve; 3. születésének helye és ideje; 4. szülők lakása; 5. az atya neve; 6. születési éve és helye; 7. vallása; 8. foglalkozása; 9. az anya neve; 10. születési éve és helye; 11. vallása; 12. testvérek neve és születési éve; 13. középiskolásoknál a múlt tanévi *a)* átlagos osztályzat, *b)* vallástani osztályzat, *c)* magaviseleti osztályzat; 14. vidékieknél *a)* a szállásadó neve, *b)* foglalkozása, *c)* vallása, *d)* lakása; 15. tanoncoknál a munkaadó *a)* neve és lakása, *b)* vallása, *c)* foglalkozása.

Ezek a statisztikai ívek, amelyeket már több községben bevezettek egyrészt arra szolgálnak, hogy az egész hitoktatás felett felügyelő főrabbi minden egyes tanulóról megkapja a szükséges adatokat (a hitoktatók természetesen megjegyzéseikkel kiegészíthetik), de ezenkívül jól felhasználhatók a kartotékok adatainak kiegészítésére is.

Székesfehérvár. Dr. Hirschler Pál.

VALLÁSOS NEVELÉS

A rabbi felebbezési joga árvaszéki döntéseknél

Mindannyian ismerjük az 1894. évi XXXII-ik törvénycikket, amelynek 4-ik §-a arról szól, hogy ha különböző vallásfelekezethez tartozó szülők közül az egyik házastárs a másik házastárs vallására tér át, úgy hogy a *vegyes vallású házasság* egy vallásnak házasságává válik: a születendő, valamint a 7-ik életévüket még be nem töltött összes gyermekek a szülőknek most már közös vallását követik, illetőleg ebben nevelendőek. Az áttért szülő nemebeli 7-ik életévüket már túlhaladott, de 18-ik életévüket még el nem ért gyer-

mekek, az 1868. évi LIII-ik t.-c. 3—8. §-aiban körülírt módon a szülők közös vallására térhetnek át, de csakis a *gyámhatóság* beleegyezése mellett.

Ezen törvényes rendelkezés jobb megértésére vegyünk például egy konkrét esetet. Tegyük fel, hogy egy zsidó férfiú és egy róm. kath. nő vegyes házasságából több fiú és leány gyermek született. A szóban forgó törvény 2-ik §-a szerint — ha a házasság megkötése előtt nem volt megegyezés a születendő gyermekek vallására vonatkozólag — az azon vegyes házas-

ságból született összes fiúgyermek zsidó vallásuak, míg a leánygyermek róm. kath. vallásuak. Ha azután a zsidó atya a róm. kath. hitre tér: a 7-ik életévüket még be nem töltött fiúk a szülők immár közös, róm. kath. vallását *automatica* követik; a 7-ik életévüket már túlhaladott, de 18-ik életévüket még el nem ért fiúgyermek a gyámhatóság, tehát az *árvaszék* beleegyezésével követhetik a szülők róm. kath. vallását, de nem *automatica*, hanem az 1868. évi LIII. t.-c. által előírt módon ki kell lépniök az illetékes rabbi előtt a zsidó vallásból, ép oly módon, mint a 18. évesnél idősebb egyéneknek.

Ezen jelentkezési kötelezettségnek minden esetre meg van az az erkölcsi értéke, hogy a rabbi még megkísérrelheti lelkére hatni az előtte megjelenő gyermeknek, aki talán épen tanítványa is és lehet, hogy intő szava nem minden esetben marad eredménytelen. Ha optimisztikusak akarunk lenni, azt is feltehetjük, hogy mivel ezen találkozást resteli a komoly gyermek, nincs is hozzá lelki bátorsága és épen ezért nem tér ki maga sem és ha már a gyermek nem tér ki, az atya is jobban megfontolja, mielőtt kilépésre szánná magát.

Visszatérve az 1894. évi XXXII. évi törvényhez, annak szavából látjuk, hogy a gyámhatóság beleegyezési joga akkor áll fenn, *ha a különböző felekezetű szülők egyfelekezettűvé válnak*. Ennek ellenére egyes árvaszékek kitágítják saját jogkörüket és a törvényben megállapított eseteken kívül más esetekben is beleegyezésüket adják a 7—18 éves gyermekek vallásváltoztatásához. Így, egy 1931. évi belügyminiszteri rendelet alapján oly esetekben is adnak engedélyt a gyermekek vallásváltoztatásához, midőn nem a különböző vallású szülők válnak egy vallásúvá, hanem *az egyvallású szülők térnek ki*, mindketten eddigi közös vallásukból és térnek át más vallásra. Példával megvilágítva, ez annyit jelent, hogy midőn zsidó férj és zsidó feleség kilépnek a zsidó vallásból és más val-

lásra térnek át, az árvaszék beleegyezését adja a 7—18 éves gyermek kitéréséhez is, holott az 1894. évi XXXII. t.-c. az ilyen esetet nem utalja az árvaszék hatáskörébe.

Engedélyt adott árvaszék már arra is, hogy midőn a különböző vallású szülők közül az egyik elhalt, *az életben maradt szülő az elhaltnak nemeszerint való gyermekét a maga hitére téríthesse*. Hozzunk erre is egy gyakorlati példát. Egy zsidó férfiú és róm. kath. nő vegyes házasságot kötöttek egymással; az ezen házasságból született fiúgyermek zsidó vallású. A zsidó férj meghalt és az árvaszék beleegyezését adta ahoz, hogy a fiúgyermek anyjuk róm. kath. hitére térhessenek.

Arra is adott már árvaszék engedélyt, hogy az *örökbe fogadó szülők* a más valláshoz tartozó örökbe fogadott gyermeküket saját vallásukra téríthessék, holott erre semmi törvényes alap nincsen.

Már az 1895. évi 1674. számú vallásügyi miniszteri rendelet 7. §-a kimondja, hogy *az árvaszék határozata ellen az illetékes felsőbb hatóságokhoz a fellebbezésnek helye van*. A gyakorlatban ez annyit jelent, hogy az oly gyámhatósági engedély ellen, amely nem áll az 1894. évi XXXII. t.-c. alapján, a hitközség, illetőleg *a rabbi, mint a hitközség képviselője* fellebbezéssel élhet a közigazgatási bizottság gyámügyi küldöttségénél. A 232.977/1934. számú belügyminiszteri rendelet fel is hívta az árvaszékeket, hogy vallásügyi közigazgatási kérdésekben — ide tartóznak az árvaszékek vallásváltoztatási döntései — az érdekelt egyházközség (hitközség) jogorvoslati jogosultságát ne vonják kétségbe, mert az érdekelt egyházközségnek, illetőleg törvényes képviselőjének (lelkészének) ilyen ügyekben jogorvoslatok igénybevételeire jogosultságát fenállónak kell tekinteni. Avégből, hogy ez a jogorvoslati jogosultság a gyakorlatban is érvényesüljön, utasítást kaptak az árvaszékek, hogy a vallásügyi közigazgatási ügyekben hozott gyámhatósági

határozatokat az érdekelt egyházközségnek (hitközségnek) is kézbesítsék ki.

Egy *legújabbán megjelent* 206.965/1937. számú belügyminiszteri véghatározat *nyomatékosan megismétli a lelkész fellebbezési jogát*. E miniszteri véghatározat kimondja, hogy az 1929:XXX. t.-c. 47. §-a szerint jogorvoslattal élhet mindenki, akinek jogát, vagy érdekét a közigazgatási határozat érinti; már pedig kétségtelen, hogy az egyházközség (hitközség) érdekét érinti a kötelékébe tartozó egyének vallásváltoztatása. *Igy tehát a rabbinak fellebbezési joga minden kételyen felül, többször és újabban is meg van állapítva.*

Ezen 1937. évi belügyminiszteri rendelet még egy nagyjelentőségű megállapítást tartalmaz, midőn kimondja, hogy *a fellebbezések illetékmentesek.*

A pénzügyminiszter 151.736/1936. számú rendeletében ugyanis kimondotta, hogy az árvaszékek vallásváltoztatási ügyben hozott gyámhatósági határozatai ellen az egyházközségek előljárói, illetőleg lelkészei részéről előterjesztett fellebbezések vallásügyi közigazgatási kérdésben benyújtott beadványnak tekintendők, ennél fogva azok az illetékdíjjegyzék 85. tételének 16. pontja alapján illetékmentesek.

Ha a fellebbezési jog gyakorlása még koránt sem jelenti a remélt eredmény elérését, vagyis az árvaszéki döntéseknek az 1894:XXXII. t.-c.-ben megállapított körbe való visszaszorítását — *nekünk rabbiknak élnünk kell törvényadta jogunkkal és a törvény keretein belül minden eszközt megragadnunk a kitérések meggátlására.*

Budapest. *Dr. Groszmann Zsigmond.*

K Ö N Y V S Z E M L E

Schocken.

Lapunk szerkesztősége eminens kötelességének tartja, hogy időről-időre tájékoztassa olvasóit, kartársainkat, a magyar rabbikart a megjelenő zsidó könyvujdonságokról, különösképpen a gyakorló pap szempontjából. Nem kell tehát e helyütt, miután beavatottakhoz szólnak e sorok, ama nagy-nagy érdemet teljességében és részleteiben felvázolni, amelyet a Schocken kiadóvállalat szerzett a zsidó tudomány és irodalom fejlesztése területén. Ezt a gyűjtő megbeszélést inkább ama gondolatnak szánjuk, hogy kifejtsük, mit jelentenek e kiadmányok a gyakorló pap szempontjából, és a pastore tekintetében, mely kötetek jönnek különösképpen számításba. Kezdjük a sort a Verlag almanachjainál. Már 5 kötet fekszik előttünk 5694. óta évenként egy-egy, melyben csupa érdekes dolgozat héber és német nyelvű található, jórészt a legaktuálisabb és legújabb még meg nem jelent könyvekből való

szemelvények. A 60 pfenninges ár, az izléses kiállítás, a gazdag tartalom, tetszetős forma, egyaránt eszményévé teszi annak a műfajnak, amelyet Heller professzor elektromos lektűrnek nevezett el. Jobb, tanulságosabb, változatosabb és élvezetesebb olvasmányt a rövid útra utazó ember számára e járműveken el sem tudunk képzelni. A kultúrelőadásokon bemutatandó eszméknek prototípusai találhatók. Beck Leó, az imént jubilált berlini főrabbi, *Wege im Judentum*-ában, amelyekből iskolapéldáját meríthetjük annak, hogy ily tárgyakat hogyan kell feldolgozni a művelt zsidó hallgatóközönség előtt. A nem személyes tapasztalatból, hanem az olvasmányokból tájékozódó rabbielőadó, a palesztinai állapotoknak hidegen tárgyilagos leírását találja a *Peel bizottság jelentésében*, mely ugyancsak itt jelent meg. Nem tartozik szorosan kitűzött tárgyunk körébe annak felemlítése, hogy Schockenék a Martin Buber kiadói. De nem szá-

bad figyelmen kívül hagyni, hogy oly sokat jelentenek a gyakorló pap számára a chaszid legendák, valamint azt körülményt sem, hogy Buber most lesz 60 éves és ezért megérdemli, hogy egy kultúrelőadás keretében ismertessük működését. Könyvei közül felette gazdag gyűjtő tartalma folytán a *Die chaszidischen Bücher-Sammelband* ajánlhatom, melyben több mint 700 oldalon található a homiláns számára feldolgozható chaszid történetek. Részben a Buber, részben a Rosenczweig nevével kapcsolatos az a gyűjtőkötet, amely a *die Schrift und ihre Verdeutschung* címet viseli és bevezet minket az új bibliafordítás vegykonyhájába. Erről külön tanulmányban fogok beszámolni, addig is azonban előre bocsáthatom azt, hogy a könyv bizonyos argumentumát szolgáltatja annak, hogy a bibliafordítás művészet és ahhoz csak művészember nyúlhat és ahhoz csak művészember nyúlhat és ezért a számtalan kísérlet nem jogosít. *Herman Cohen* zsidó írásai is itt láttak napvilágot és a prédikációk etikai elemébe e mű jó, modern forrásul szolgál. Különösen nagy jelentőségűek a Verlag *anthológiái*. A *Das siebenfache Licht* a német irodalom zsidó vonatkozásait gyűjti egybe, a *Der Born Judas* héber meséket. A *die Sagen der Juden* legendákat, az utóbbi kettő héber forrásu indexszel, tehát prédikációs célokra feltétlenül alkalmas. Az *Ein jüdisches Lesebuch*, egyes anthológia szempontjai nem egész nyilvánvalóak, de a szemelvények szépek. Mindenkinek be kell szerezni az új német bibliafordítást, a Buberét. Felette nagy jelentősége van a zsidó olvasófüzeteknek, melyek eddig 25 számot tudnak felmutatni, közöttük céljainknak legmegfelelőbbek *Ehrmann Quellenheftjei*, melyekben egyes zsidó ünnepekre található egész olvasmány gyűjtemény. Prédikációs és iskolai használatra egyaránt alkalmasak. Szándékosan hagyjuk a német rész végére a 85 kötetből álló *Bücherei* sorozatot, amelyeknek a praktikum pasztorale szempontjából legjelentősebb számai a

következők: a 4-es, Bubertől. *Hundert chassidische Geschichten*, a 10-es *Sprichwörter und Redensarten*, a 23-as *Raite Pomerancen*, a 25–26-os *Der Sabbat* (anthológia és történet.), a 30-as *Jüdische Volkslieder*. A 36-os *Midrasim*, a 42-es *Geschpäche der Weisen*. Az 54-es a *Pesach haggada* kritikai tudományos kiadása és fordítása. Az 55., 56-os az egész sorozat legsikerültebb könyve, Zobel *das Jahr der Juden-ja*, mely az egész esztendő liturgiai tartalmát feldolgozza árnyalataiban is, a 71-es *talmudi anthológia*, a 73-as *szombati énekesskönyv*, a 75., 76-os a *zsidó régiségek képtára*, a 81. 82-es a *talmudi kor története*.

Schöcken héber kiadványai számunkra különösképpen nagy jelentő égiek. Olcsó áron megszerezhető a *Beer szidur* mindkét variációja a kicsi és nagy formátumban a szefard és askenaz ritus szerint. (Itt jegyzem meg, hogy el kellene intézményesen rendelni, hogy az előimádkozók csak e szabatos pontos imakönyvből véggezhetik funkciójukat a templomban).

Netter *Pentateuchja* kis és nagy formátumban ugyancsak kiadásra kerül és beszerzésre mindazoknak melegen ajánlható, akik nem rendelkeznek a középkori nagy exegéták jó szöveg-jó szövegkiadásával. Az ifjabb és félfúj generációnak nincsen nagy *Mandelkernje* sem, most ez a hiány is megszüntethető, mert a héber kiadványok között megtaláljuk a nagy konkordenciát aránylag elég olcsó áron. A prédikátornak feltétlenül be kell szereznie Agnon *Jamim noraim-ját*, amelyben több mint 400 oldalon keresztül található új esztendő, a vizeklőnapok, és az engesztelő nap minden szokásait, magyarázatait, mondáit, a bibliából, a talmudból, a midrasból és a későbbi irodalomból eredeti héber nyelven szerkesztett anthológia.

E könyveket tartottuk szükségesnek felemlíteni a gyakorló pap szempontjából a Schocken kiadványok közül és meg vagyunk győződve arról, ha kartársaink egyikét és másikat e művek megszerzésére általa reávtuk, jó

szolgálatot tettünk kollégiais érzülettel dolgozó kartársainknak.

Ujpest. *Dr. Friedman Dénes.*

Pollák Miksa ünnepi beszédei.

Ilyen cím alatt adta ki a soproni Goldschmied nyomda a soproni főrabnak, Pollák Miksának ünnepi beszédeit 43. esztendő homiletikai munkásságának szerzőválogatta legkülönb gyűjtemölcsét. Szegényes hazai magyar nyelvű szónoklati zsidó irodalom jelentős gyűjteménnyel gazdagult általa, egy-némely beszéd történelmi vonatkozású s így idő felett álló, ilyen a lord Ridingről meg a II. Józsefről szóló. Ékes magyar szó, találó külső, nem zsidó idézetek is, gördülékeny gondolatmenet és az életaktualitásokhoz bölcs meglátással, hozzászóló értelemnek megnyilatkozása teszik a könyvet érdekessé, értékessé. Ennek során vetem fel e helyütt is a gondolatot, nem lenne e célszerű és találó a magyar nyelvű zsidó homiletikai irodalom bibliográfiájának összegyűjtése, hogy ezáltal a magyar zsidó papságnak a magyar szónok irodalom fejlesztése körül szerzett elvitathatatlan érdemeit ad oculos demonstrálhatnók; megjegyzendő, hogy ez eredménymegállapítás kedvező voltához Pollák Miksa felette érdemlegesen járulna hozzá.

A misna magyarul

Magyar nyelvű zsidó irodalmunk értékes munkával gyarapodott. *Widder Salamon*, a pesti zsidó gimnázium tanára, a héber nyelvnek alapos ismerője és lelkes művelője »*Misnáját. A misna hat rendje*« címen magyarra fordítja és magyarázattal látja el a misnát. *Z'ráimnak* most (1937.) jelent meg első fele, öt traktátusa, a lugosi »Kirját Széfer« tetszetős kiadásában, hogy azt — ígéret szerint — nem tulajágosan nagy időközökben kövesse a teljes misna többi része, még pedig pontozott héber szöveggel, pótolva a most elmaradt héber szöveget is.

Tudjuk, hogy a misna nem könnyű »olvasmány«, hanem komoly elmélyedést igénylő »tanulás« anyaga, amelynek tételeit a két talmud megvitatása alapján magyaráznak a kommentátorok. *Rabbi Jehuda hannászi* gyűjteményének már nyelvezete is magán viseli a »szóbeli tan« sajátosságát: az emlékezetben való könnyebb megrögzíthetés okából rövidre fogott, tömör és kimért.

Widdernek érdekes álláspontja, hogy vét a misna szelleme ellen az a fordító, aki »a sűrített stílust egy modern nyelv terjengős frazeológiájában oldja fel. Épen ezért ő maga kerül a fordításos parafrázist és szigorúan ügyel arra, hogy nem csak szó szerinti, hanem valóságosan betűszerinti fordításával megőrizze a misna stílus-jellegét. Az ily fordítással járó darabosságot és természetes tartalmi homályosságot kísérő jegyzetekkel osztatja szét és világítja meg. *Ezzel a módszerrel a tradicionális misna tanulása ösvényén marad.* Mert mikép mi a misnát kommentárokkal tanuljuk és értjük meg, úgy *kell* Widder fordítását is a régi kommentárok felhasználásával és csak elvétve a fordító által önállóan készített rövid és világos magyarázattal együtt olvasni, de még inkább tanulni és megérteni.

A szó szerinti fordítás számára lelkiismeretesen keresi és legtöbbször szerencsésen meg is találja a helyes magyar kifejezéseket, — ami különösen a veteményekkel foglalkozó traktátusnál nem volt épen könnyű feladat. Néha azonban az eredeti héber kifejezéshez való hűséges tapadás túlhajtottnak tűnik, ami a szöveg jellegének meghamisítása nélkül is el lett volna kerülhető egy-egy lágyabb, elterjedtebb szó alkalmazásával. Hadd mutassunk rá néhány ily példára:

B'ráchot I. 1.: »elfüstölögtetésének«. — V. 2.: »az esők hatalmát«. — IX. 3.: »Aki azért könyörög, ami elmúlt, az hiába való ima«. (Aki könyörög, az ima!) — *Péa* II. 5.: »kőcsarnok« = oszlopcsarnok. III. 2.: »Aki szántó földjét foltokban aratja le« = csíkok-

ban. — *Dímáj* V. 10. »ne etessék« = ne egyék meg. — V. 5.: A chullinra »prófán« helyett magyar szó kívánczik. — *Kilájim* bevezetésében a tórai idézet (V. 22: 9) »pen tikddás« és a szövegben gyakran »ne hogy szentté válják« félre érthető; a Targum és Rási »ne hogy tilossá válják« fordítást tesz lehetővé. — III. 5.: »Mindent, amit a bölcsek tiltottak, csak a látszat miatt rendelték el« félreértésre alkalmas fordítás. — VI. 3.: »gyümölcsöt — nem — termő fa«, hosszadalmas fordítása a »szírok« szónak. *Sviit* III. 3. szószerinti fordítása túl erős. — VIII. 6.: »kardkás« = kardalaku kés Kohut Áruchja: »das schwerdtähnliche Pflugholz«.

Ezen észrevételeink után is tisztelettel hajolunk meg Widder fordítási módszere előtt, amelyet következetesen visz keresztül és amellyel nemcsak a misna tartalmába, hanem külsőségeibe is, tehát a maga teljességébe és valóságába iparkodik bevezetni a magyarul olvasót. A fordítás és magyarázás munkája mellett figyelmet érdemelnek az egyes traktátusokat megelőző bevezetések is, amelyek egyrészt a maszichták közötti sz'michuszt iparkodnak megállapítani, másrészt az alapfogalmakat tömören és jól megérthetően magyarázzák.

Lehet, hogy az új misnafordításba és magyarázatba néhol tárgyi hiba csúszott be. (Heller Bernát utal erre a *Múlt és Jövő* 1938. januári számában). Ezek azonban elenyésznek a könyv nagy értéke mellett. Mi rabbik is csak haszonnal forgathatjuk azt és nyugodt lélekkel adhatjuk híveink és az ifjúság kezébe. Immár könnyen hozzáférhető forrásból meg fogják ismerni a zsidóságot fentartó szellemi életnek hatalmas alkotását.

Budapest. *Dr. Groszmann Zsigmond.*

A zsidókérdés Magyarországon.

A háború utáni antiszemitizmus főleg az utóbbi időben, »tudományos« színezetű tanulmányok, de még inkább a nagy mennyiségben terjesztett izgató röpiratok segítségével céltudatosan mételyezi meg a közhangulatot, külföldön is és ennek példájára nálunk is. Nagy szolgálatot tesz az igazságnak védelmében *Stern Samu*, az Orsz. Iroda és a Pesti Hitközség agilis elnöke, midőn két ívre terjedő, népszerűen megírt felvilágosító irattal lép a nagy nyilvánosság elé és kezdi meg az igazságnak védelmi munkáját. A pártatlan történelem és a szenvtelen statisztika adatait vonultatja fel és azokkal bizonyítja, hogy a zsidóság, amely nem jött-ment jövevény e hazában, az országnak mindenkor értékes alkateleme volt, amely békében és háborúban egyaránt, mindenkor teljesítette kötelességét a haza iránt. A múlt eseményeinek tömör leírása után szól a zsidóság szerepéről Nagy-Magyarország felépítésében, önérzetesen száll perbe a bolsevizmus alaptalan vádjával, ismerteti a zsidóság erőfeszítését a magyar revízióért. A zsidók »terjeszkedéséről« és »jólétéről« szóló beállítással szemben kimutatja a háború utáni zsidóság számszerű és gazdasági sajnálatos leromlását, megcáfolja a »beszivárgás« meséjét. A lelkes, de mindvégig tárgyilagos irat, amely hivatva van felvilágosítani a félrevezetett és megfélemlített zsidókat és nem zsidókat is, minden zsidó nevében kér »Igazságot Magyarországnak!« — egyuttal »Igazságot a magyar zsidóságnak!«

(*Dr. G. Zs.*)

A Rabbiképző hatvanadik Értesítője

Az 1937-es évvel ünnep köszöntött ismét a Rabbiképzőre: fennállásának hatvanadik esztendejét töltötte be. Hogy mit jelent a Rabbiképző hatvanadik esztendeje a magyar zsidóság életében: ismert és elismert történeti tény, — nem kell minden adatát újból felsorolnunk. A rabbiképző teremtette meg a magyar zsidó tudományt, folyóiratát és Társulatát, képzett rabbikat adott a magyar Izráelnek, akik félévszázad alatt átalakították közösségeiket s velük a magyar zsidóság arculatát.

Az Intézet hatvanadik Értesítőjének dolgozatai ezzel a multtal és ezzel a hatással foglalkoznak: Wertheimer Adolf tömör bevezetője, Guttmann Mihály rektor szellemtörténeti áttekintése. Löwinger Sámuel tanár tanulmánya stílusosan csatlakozik most már az Intézet története eddigi forrásmunkáihoz (Bánóczi, 1887; Schill, 1896; Blau, 1917; Blau—Klein, 1927), összefoglalja a multat, vázolja a hatodik évtized fontos eseményeit és teljesítményeit, amelyek külső és belső *fejlődést* mutatnak főiskolánk történetében. Sok oly gondolat olvasható itt, amely kitekintést enged a jövőre és amely az újabb rabbigeneráció révbejutását megkönnyítené. Dolgozatának illusztrálására szolgál Guttmanní Henrik statisztikája, amely vázában az ötvenéves jubileum alkalmából kiadott Emlékkönyv adatösszeállításait követi.

Az Értesítő a továbbiakban az elmúlt év mozzanatairól számol be. Az alsó tanfolyamnak 59 tanulója volt, a felsőnek 48 hallgatója. Érettségi vizsgálatot kilencen tettek, rabbivizsgát nyolcan. A tanárok serény irodalmi munkássága, a hallgatók és tanulók tevékenysége öregbítik Rabbiképzőnk hírnevét. Az alsó tanfolyam Bacher-körében szorgalmas munka folyt: felolvasó üléseiken kívül az iskolai ünnepélyeket rendezték. A Goldziher Theológiai Egyesület a fővárosban és a vidéken tartott ismeretterjesztő előadásokat, ellátta az Intézet péntekesti istentiszteleteit szónokokkal, segítve a hallgatókat egyetemi tanulmányaikban. A Blau Lajos Talmudtudományi Társulat IV. Évkönyvét névadója szellemének szentelt emlékfüzetként adta ki. A tíz íves Évkönyv tartalmát emlékirások és tudományos dolgozatok teszik tanárok és hallgatók tollából.

A könyvtár nagyobb ajándékkal gyarapodott. Blau Lajos congeniális hitvese megdicsőült férje imént rendezett könyvtárából közel 400 értékes különlenyomatot és régebbi folyóiratot juttatott az Intézetnek.

Az Écz Chájim Egyesület az idén is folytatta nehéz munkáját, hogy fenntarthassa a Rabbiképző intézményeit: az Internátust és a Menzát.

Az elmúlt esztendő beszámolója mindennél biztatóbb ígéret a jövőre: újabb jubileumokra.

Dr. Scheiber Sándor.

*

Griger Miklós apátplébános, országgyűlési képviselő február utolsó napján elhalálozott. A megdicsőült férfiú igaz papi lélek volt, aki az ember-szeretetet isteni törvényt nem csak hirdette, hanem gyakorolta is. Igazság-szeretetében pártjára állott az igaztalanul üldözött zsidóságnak is. Emlékét kegyelettel őrizzük meg.

Az újpesti zsidó gyülekezet a magyar izrael történetébe Venetianer Lajos névvel írta be magát maradandóan. De most, amikor az ő csendes iskola és munkatársának négyévtizedes szolgálati fordulójához érkezünk el, szeretettel vázoljuk azt a negyven esztendő, pályájával és állomásaival, amely dr. Lichtmann Mórnak a gyülekezeti működését jelzi. Dr. Lichtmann, szolgálatba lépésének idejétől, 1898-tól 1922-ig, Venetianer haláláig, közel negyedszázadon keresztül, a hitközségnek és valamennyi egyesületének és intézményének titkára, adminisztratív vezetője. Az alkalmaztatás idején a gyülekezet alig 300 tagot számlált, negyedszázad múltán közel 3000-ret. Ezt a geometriai haladványban felfokozódó adminisztratív teendőket nagy lelkiismeretességgel ellátva, végezte a hitoktatást, helyettesítette a főrabbit és nagyünnepeken hitshónoklatokat is tartott. Legnagyobb jelentőségét országos szempontból a működésnek abban látom, hogy dr. Lichtmann Mór volt itt az Országos rabbiképző neveltjei közül az első, aki megértette és megcselekedte, hogy a mi lelkészi oklevelünk nemcsak lelkészi gyakorlatra, hanem minden lelkészi studiumra képesít. Elvállalta a titkárságot, példát mutatva késői utódoknak is az elv alkalmazásában nihil iszraelitikum a me alieno puto; a 4 éves sedis vaccantia alatt nagy szeretettel látta el az összes lelkészi teendőket, 1926 óta a fenti érdemeket a gyülekezet teljes mértékben méltányolva őt rabbijává nevezte ki, majd ebből az alkalomból a község dísztagjának megválasztotta és képviselőtestületének tiszteletbeli tagjává tette. Kívánjuk, hogy intézetünk és kartársi körünk jelese hosszú időn keresztül töretlen egészségben élvezze becsületesen elvégzett munka gyönyörködtető áldását.

Újpest.

Dr. Friedman Dénes.

Dr. Biedl Samu a szegedi hitközség és községkerület elnöke elhunyt. A megboldogult markáns egyéniség, a legsúlyosabb időkben állt helyt hitünk, szegedi hitközség és ősz lelkipásztora védelmében. Mint a községkerületi elnökök gyűlésének tagja kivette részét a magyar zsidóság ügyeinek intézésében is. Áldás emlékére.

Dr. Niedermann Mór nagybecsreki kartársunk hosszas, kínzó szenvedések után elhunyt. Rabbiképzőnk derék, kiváló neveltjét vesztette el a megboldogultban, hitközsége a békés, közszeretben álló lelkipásztort, aki húsz évig működött állomásán. Nagysurányban született s 48 éves korában halt meg. Irodalmi munkája: A Vulgáta viszonya az agadához és targumhoz. Bpest, 1915 (inaug. diss.) Pályanyertes mű. — Szónoklatok,

Emlékünnepély.

Dr. Schreiber Ignác z. c. l. óbudai főrabbi 15 éves halálozási évfordulóján kegyeletes ünnepélyt rendezett hitközsége. Dr. Neumann József óbudai, dr. Kálmán kőbányai és dr. Winkler nagykanizsai rabbik méltatták a fiatalon elhunyt kartárs emlékét.

Hírek a Rabbiképzőből.

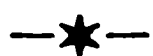
Főiskolánk ez évben tölti be fennállásának hatvanadik esztendejét. Az évfordulót Intézetünk nem ünnepli meg külön megrendezett keretek között, csak a tanévmegnyitón, az ez évi rabbiavatáson, valamint a társadalmi és tudományos folyóiratok hasábjain foglalkoztak az elmúlt hatvan évben végzett munka eredményeivel az Intézet Rektora, tanárai és neveltjei. Folyóiratunk egyik legközelebbi számában Intézetünk első évtizedeinek beléletéről, személyes élményekről kíván meg nem írott történelmet adni. (Felkérjük az első évtizedek tanítványait, hogy emlékeikről beszámolót nyújtsanak.)

Dr. Eisenberg Béla, dr. Eckstein

Miklós, dr. Löwy Adolf, dr. Scheiber Sándor és dr. Takács Pál végzett rabbik ünnepélyes felavatása február 21-ikén történt.

Rabbiiktatás:

Dr. Bernát Miklós kollégánkat ünnepélyes keretek között iktatta Hevesi Simon vezető főrabbi a pesti izr. hitközség zuglói körzetének rabbijává. Kartársi szeretettel köszöntjük Bernát kollégát új működéskörében.

Dr. Rosenblum Manó közlései:

Jubileum.

Prof. Dr. Steinherz Sámuel a német és a zsidó történelemtudomány kiváló reprezentánsa a prágai német egyetem egykori rektora dec. 16-án töltötte be 80. életévét. (Z. T. A. 281.)

A bécsi »Talmud-Tóra« iskola decemberben ünnepelte 70 éves fennállásának jubileumát, mely alkalommal Miklas szövetségi elnök az iskola kuratóriumához megleghangú üdvözlő sorokat intézett. (!) (Z. T. A. 288.)

Prof. Pfeiffer Ignácot, aki 10 évig állott a Pro Palesztina szövetség élén, lelkesen ünnepelték 70. születésnapján. (Z. T. A. 292.)

Dr. Leo Beck berlini főrabbi, kiváló tudós, a német zsidóság vezető egyénisége dec. 24-én töltötte be rabbihivatásának 25. esztendejét. (Z. T. A. 295.)

Február 8-án töltötte be dr. Martin Buber életének 60. esztendejét.

Avigdor Hameirinek 25 éves írói jubileumát ünnepelték Tel-Avivban.

Héber és jiddis nyelv.

A württembergi kultuszminiszter betiltotta a héber nyelvtanfolyamot, amelyet evangélikus teológusok hallgattak az egyetemen. (Z. T. A. 282.)

A párisi diplomatták számára fenntartott »Modern keleti nyelvek iskolája«-ban a héber és a jiddis nyelvnek és irodalomnak is katedrát állítottak.

Stefan Zweig a vilnai jiddis tudományos intézet bécsi bizottságának ünnepélyére üdvözlő levelet küldött, melyben a jiddis nyelv és kultúra alkotó erejéről — amellyel csak az utóbbi években ismerkedett meg — a legnagyobb dicsérettel nyilatkozik. (Z. T. A. 28.)

Kongresszusok.

A csehszlovákiai zsidóság jan. havában tartotta meg országos kongresszusát Prágában. (Z. T. A. 26.)

A zsidó asszonyok országos szövetségének pittsburgi konferenciáján elhatározták, hogy 250.000 dollárt gyűjtenek a német zsidó gyermekek segélyezésére.

Február 6-án tartotta a magyar cionista szövetség országos értekezletét, melyen dr. Nahum Goldmann Palesztina sorsdöntő kérdéseiről számolt be.

A szefard hitközségek világsszövetsége máj. 15-én és 16-án tartja Amsterdamban második kongresszusát. A vetség, mely 1935-ben alakult Londonban, a szefard zsidók szellemi renaissance-át tűzte ki célul. A kongresszus napirendjén többek között egy szefard rabbiszeminárium megalapítása is szerepel. (Z. T. A. 271.)

Új zsinagóga.

Amsterdam déli városnegyedében új zsinagógát avatott L. H. Sorlouis főrabbi. (Z. T. A. 278.)

Portugáliában, az opportói zsidó hitközség, amely nagyrészt marannokból áll, jan. 16-án nagy ünnepélyességgel avatta fel pompás új zsinagógáját. 440 év óta nem volt zsinagóga Opportóban. De Barros Barto kapitány vezetésével tértek vissza a zsidóságba hivatalosan is az utóbbi években a marannok, akiknek gyülekezete a »Me-kaur Chajjim« nevet viseli. (Z. T. A. 19.)

Chajes emlékkiállítás.

Prof. Chajes főrabbi halálának 10. évfordulóján ünnepélyes külsőségek között nyitották meg Bécsben a Cha-

jes emlékkiállítást, amely kéziratok, képek és egyéb dokumentumok hatalmas anyagát öleli fel. (Z. T. A. 265.)

Manfred Reifer: Historische Schriften.

Az 1936-ban megalakult »Jüdisch historische Gesellschaft in Czernauti«, amely a Kárpátok között és a Fekete tenger partján élő zsidók történetének megírását tűzte ki feladatául most adta ki első munkáját, melyhez Dubnow írta az előszót. (Z. T. A. 268.)

Jiddis bibliafordítás.

A newyorki Jehoasn könyvkiadó társulat tervbevette egy népszerű jiddis bibliafordítás kiadását. (Z. T. A. 266.)

Makkabeusok Sanghaiban.

A sanghai-i zsidó hitközség egy nagy Chanuka ünnepély keretében ünnepelt három zsidó ifjút, akik a kínai-japán harcok alatt életük kockáztatásával kilenc Tóra tekercset mentettek ki az összelőtt zsinagógából. (Z. T. A. 273.)

Héber egyetem.

Sallmann Schocker a jeruzsálemi héber egyetem intéző bizottságának elnöke 64 kötet héber inkunábulumot ajándékozott az egyetemi könyvtárnak. A héber egyetem így most a legnagyobb és legválogatottabb héber inkunábulum gyűjteménnyel rendelkezik. (Z. T. A. 284.)

A héber egyetem barátainak egyesülete Budapesten is megalakult és az Imit keretében fejti ki tevékenységét.

Művészet.

A párisi »Őszi szalonkiállítás«-on a 950 kiállító művész között 62 zsidó van. A festőművészek munkái közül említésre méltó Berend Smoll »Lengyel zsidó chaszidok«-at és Mózes Léwy »Tuniszi zsidó negyed«-et ábrázoló képe. (Z. T. A. 284.)

Ásatások.

A héber egyetem archeologusa dr. Sukenik a Tel Avivtól északra végzett ásatásokban egy ősi kikötő romjaira bukkant, amelynek korát kb. 3000 évre becsülik. Valószínűnek tartják, hogy Salamon király a Szentség építéséhez szükséges libánóni cédrusokat e kikötőn keresztül szállította partra. (Z. T. A. 286.)

Delbos Belgrádban.

Dr. Y. Alkalay Jugoszlávia főrabbiája Delbos francia külügyminiszterrel, annak belgrádi látogatása alkalmából, beszélgetést folytatott. A külügyminiszter többek között megjegyezte, hogy minden kérdés iránt, mely a zsidóság sorsát érinti élénk érdeklődést tanussít. (Z. T. A. 289.)

Guria metropolita a besszarábiai görögkeleti egyház feje meglátogatta a bukaresti nagy zsinagógát péntek esti istentiszteleten. Az őt üdvözlő dr. Niemrower főrabbinak kifejezte azt a reményét, hogy a vallásos hit közelebb hozza az embereket egymáshoz. (Z. T. A. 285.)

Zsidó rektor.

Az amsterdami egyetem új rektorává a kiváló zsidó nemzetgazdászt dr. Hermann Foyda professzort nevezték ki. (Z. T. A. 285.)

A Népszövetség 100. ülése.

A Népszövetség 100. ülésére kiadott jelentés mottóját Spinóza művéből veszi: »A béke nemcsak a háború nemlétezése, hanem főforrása a szellemi szilárdságnak«. (Z. T. A. 23.)

Prof. Práto Cianónál.

Gr. Ciánó olasz külügyminiszter jan. 23-án fogadta Prof. Práto római főrabbit, akivel különböző zsidó kérdésekről tárgyalt. (Z. T. A. 22.)

A Goga kormány intézkedése.

A rövidéletű Goga kormány egyik intézkedése szerint a zsidó vallásokta-

tás az iskolák épületében nem tartható meg, hanem csak külön e célra berendezett helyiségekben, vagy a hitoktató lakásán. (Z. T. A. 20.)

A romániai orth. egyház patriarchátusa rendeletet adott ki, melynek értelmében csak román állampolgárságu zsidókat keresztelnek meg. (Z. T. A. 32.)

A newyorki *jeschivah* kollégium fennállásának 50 éves jubileuma alkalmából elhatározta, hogy 1 millió dolláros alapot létesít, amelyből ösztöndíjakat adnak a hazájukból kiülődözött tanulni vágyó zsidó ifjaknak. (Z. T. A. 285.)

A magyar *orthodoxia* központi bizottságának legutóbbi ülésén határozatilag kimondták, hogy elvileg és általánosságban helyeslik az Agudasz Jiszroél mozgalmát, de hitközségek, vagy egyének csatlakozását az Aguda világmozgalomhoz nem tartják célszerűnek. (Z. T. A. 296.)

A budai várkerületben két 17. századból származó zsidó sírkövet találtak. (Z. T. A. 32.)

Jungreis Antal gyöngyösi orth. főrabbi könyve (Somaür vözhaur) ösz-

szeggyűjti a zsidó irodalomból a szombátra vonatkozó legszebb tanításokat.

Az *American Economic Committee* for Palestina becslése szerint az 1937. esztendőben Palesztinában investált tőke 5,849.000 fontot tesz ki. (Z. T. A. 25.)

Halálozások.

Ernst Lissauer emigráns német költő 1937. dec. 10-én Bécsben meghalt 55. születésnapján. A német hazafias költészet terén maradandót alkotott. (Z. T. A. 281.)

Dr. Jakob Freimann berlini főrabbi, aki a német rabbiságban vezető szerepet töltött be, dec. 25-én hirtelen elhunyt. (Z. T. A. 294.)

Rabbiválasztás.

Florenzben 1937. decemberében töltötték be az 1935. óta üresedésben levő főrabbi állást. Az új főrabbi dr. Friedmann Kálmán, akinek sok tudományos munkája jelent meg az olasz zsidók történetéről. (Z. T. A. 287.)

A bécsi izr. hitközség Elöljárósága 1937. decemberben egy ünnepélyes ülés keretében véglegesítette dr. Izrael Taglicht főrabbit. (Z. T. A. 273.)

E G Y E S Ű L E T I É L E T

Üdvözljük jubiláló kartársainkat.

Az Ore elnöksége, választmánya és egyeteme nevében meleg szeretettel köszöntjük kartársainkat, kik ez esztendőben értek működésük határállomásaihoz.

Elsőben is *Flesch Ármín* mohácsi és *Ziegler Ignác* karlsbadi kollégánkat, kik 50 esztendővel ezelőtt végeztek Rabbiképzőnkben.

Negyven évvel ezelőtt nyerték oklevelüket *Farkas József* (Budapest), *Heves Kornél* (Szolnok), *Kecskeméti Ármín* (Makó) kartársak.

Harminc éve végzett *Bándz Zoltán* és huszonöt évvel ezelőtt *Krausz Ignác* (Körmend) kollégánk.

Levélben is felkerestük őket, ezutal az Ore tagjai előtt kifejezzük testvéri, kartársi szeretetünket.

A Mindenható áldása kísérje őket további áldásos működésükben.

Elnökségi ülések.

Legutóbbi számunkban közölt munkaterv szerint megtartottuk összejeveteinket, melyeken a fővárosban és a perifériákon lakó kollégák vettek részt. November 3-ikán *Hevesi Simon* vezető főrabbi »az újabbkori tudomány és vallásbölcselet kapcsolata« címmel tartott előadást; november 10-én *Hevesi Ferenc* Bergsonról; december 8-ikán *Groszmann Zsigmond*: Gyám-

hatóság és a lelkész; december 22-ikén *Hoffer* Ármin: talmudi szugjó; *Vidor* Pál: H. P. Chajes; január 19-ikén *Hoffer* Ármin: talmudi szugjó; február 2-ikén: *Guttmann* Mihály: K'viusz; február 16-ikén *Hoffer* Ármin: talmudi szugjó; március 23-ikén *Kálmán* Ödön: Hogyan ismertessük a talmudot?; április 6-ikén *Löwinger* Sámuel: A Szentföld a világpolitika középpontjában címmel tartottak, illetve tartanak előadásokat. — Az előadások után kerül sor az egyesületi ügyek és folyóiratunk szerkesztésének elintézésére.

Közügylési határozatok végrehajtásáról.

(Bizottsági tagjaink figyelmébe.) Legutóbbi közgyűlésünk néhány ügyet bizottsági tárgyalás elé utalt. Miután az egyes bizottságok tagjai jórészt vidékiek, összehívásuk technikai nehézségekbe ütközik, ezúton kérjük fel őket, hogy az alábbi kérdésekben véleményüket az elnökséggel közölni szíveskedjenek:

Tanügyi bizottság tagjai dr. *Bánde* Zoltán indítványáról (»Irjon fel az Ore a kultuszminiszterhez s kérje, hogy a hitközségi iskolaszékek elnökei hivatalból a lelkészek legyenek«).

Tanügyi bizottság tagjai dr. *Hirschler* Pál indítványáról. (»Intézzén átiratot az Ore az Országos Irodához, hogy az ifjúsági csoportok irányításában és vezetésében intézményesen és hivatalból részt vegyenek a rabbik«).

Tanügyi bizottság tagjai dr. *Silberfeld* Jakab indítványáról. (»Az ifjúsági csoportok hatásköri túllépéséről«. »A rabbinak joga-e a hitoktatás, melyet sem részben, sem egészben a hitközség nem vehet el tőle, avagy csak kötelessége«).

Vallásügyi bizottság tagjai dr. *Kálmán* Ödön indítványáról. (»Készítsen az Ore egységes rituale rendet az egyes kazualiák számára«).

Fizetésügyi (ad hoc) bizottság tagjai dr. *Kálmán* indítványáról. (»Há-

rom egymásutáni évben kiutalt fizetés szerződés szerű jogerővel bírjon«).

Ad hoc bizottság tagjai dr. *Hevesi* Ferenc indítványáról (»Kérjen föl az Ore kiváló jogászt a rabbik jogi ügyeinek védelmére«).

Nyugdíjugyi bizottság dr. *Schultz* Fülöp indítványáról (»A nyugdíj kérdés felszínen tartásáról«).

Az Országos Rabbi-Egyesület Főtisztelendő Elnökségének, Budapest.

A m. kir. Honvédelmi Miniszter Ur az Országos Irodához intézett leiratában méltányolva azt a produktív erőt és erkölcsi tekintélyt, melyet a hiveivel lelki közösségben álló főtisztelendő papság a reábizottak nevelése és vezetése terén képvisel, felkérte az Országos Irodát, tegye lehetővé, hogy a főtisztelendő rabbikar minden egyes tagja a Légoltalmi Liga útján alakuló légoltalmi csapatok szervezésébe és vezetésébe bekapcsolódjék, a Liga tagjai sorába lépjen és a Légoltalmi Liga törekvéseit minden rendelkezésre álló eszközzel támogassa.

Van szerencsénk felkérni a Főtisztelendő Elnökséget, méltóztassék a bölcs vezetése alatt álló Egyesület kötelességébe tartozó főtisztelendő rabbi urakat felhívni, hogy a légoltalom nagyfontosságú célkitűzéseit a legteljesebb mértékben támogassák, a Légoltalmi Liga tagjai sorába lépjenek, a helyi légoltalmi csoportok szervezésébe bekapcsolódjanak és általában a légoltalom céljainak tervszerű előmozdítására és támogatására ragadjanak meg minden alkalmat, melyet a szószék, az iskola, a hitbúzgalmi egyesületek vezetése és nem utolsósorban a papságnak a társadalomban biztosított kivételes helyzete nyújt, hogy működésük minden vonatkozása át legyen itatva a légoltalom nagy, talán pótolhatatlan erkölcsi értékeit és anyagi javakat féltő és mentő törekvéseitől.

Midőn még megemlíteni van szerencsénk, hogy a Miniszter Ur annak a reményének adott kifejezést, hogy a főtisztelendő rabbikar részéről a legteljesebb megértésre és igen nyomatékos támogatásra fog találni, bizalommal kérjük a Főtisztelendő Elnökség mielőbbi nagybecsű intézkedését és maradunk

kiváló tisztelettel

Budapest, 1938. március hó 10-én.

az Országos Izr. Iroda nevében:

Dr. Bakonyi s. k. Szántó s. k.

Tagdíjfizetések.

Abonyi hitközség (10), Aszódi Chevra (10), dr. Bernstein Béla Nyíregyháza (6), dr. Braun Salamon Bp., Népszínház-u. (10), Büchler Gyula Hódmezővásárhely (10), Büchler Márton Orosháza (6), Büchler Zsigmond Alberti-Irsa (6), dr. Berend Béla Szigetvár (20), Ceglédi Chevra (10),

dr. Deutsch Gábor Devecser (10), Dombovári Chevra (10), Debreceni hitközség (10), dr. Farkas József Bpest (10), dr. Flesch Ármin Mohács (6), dr. Groszmann Zsigmond (10), Grósz Farkas Siófok (3), Győri Chevra (10), dr. Herczog Manó Kaposvár (10), dr. Hevesi Simon Bpest (10), dr. Hoffer Ármin Bpest (10), dr. Horovitz József Szombathely (14), Hirtenstein Adolf Zalaszentgrót (4.80), Hódmezővásárhelyi hitközség (10), Löw Jeromos Bátaszék (3), dr. Molnár Ernő Bpest (10), dr. Neumann József Bpest (10), Nyíregyházi hitközség (10), dr. Pollák Miksa Sopron (10), Pécsi hitközség (10), Pécsi Chevra (10), dr. Rubinstein Mátyás Szekszárd (2), Szegedi Chevra (10), Szolnoki Chevra (20), Sátoraljaújhegyi Chevra (10), Újpest Venetianer kör (10), Újpesti Chevra (10), Újpesti hitközség (10), dr. Wallenstein Zoltán Pécs (10).

Bacher Vilmos művei. Dr. Friedmann Dénes (Újpest) egyesületi pénztáros útján megrendelhetők az alábbi művek bold. Bacher Vilmos írásaiból: Bibelstellenregister (P 1.80); Bibelexegese Moses Maimunis (1.20); Zwei jüdisch-persische Dichter I—II. (P 2.70); Hiob-Kommentar (0.30); Hebr.-arab. Liederbuch aus Jemen (0.60); Moses ben Samuel Hakohen (0.90); Hebr.-arab. Poesie der Juden Jemens (2.40); Rabbanan (1.20); Aus dem Wörterbuch Tanchum (1.80); Agada der Pal. Amoräer, II., hiányos (3.60); Sadis Aphorismen (1.80).

A Magyar Zsinagóga régebbi évfolyamai megrendelhetők

Neuwald Illés Utódai könyvnyomda, Bpest, VIII., Üllői-ut 48.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára